

**VLAAMS-
BRABANT**

Omgevingsanalyse

Meerjarenplan

2020-2025

Inhoud

Inhoud.....	2
Kruispunt van vele werelden.....	4
1 Vlaams-Brabant in het kort.....	5
2 Demografische context.....	6
3 Socio-economische kenmerken van de bevolking.....	10
uitdagingen op vlak van duurzaamheid, klimaat en Ruimte	13
4 Mobiliteit.....	14
5 Ruimtelijke omgeving	17
5.1 Wonen	17
5.2 Ruimtelijke planning.....	19
5.3 Vergunningen	20
6 Waterlopen	21
7 Ecologische omgeving.....	26
7.1 Biodiversiteit	26
7.2 Klimaat.....	28
7.3 Noord-Zuid.....	31
Ondernemen in een globaliserende context.....	32
8 Economische omgeving	33
8.1 Jobs en ondernemerschap	33
8.2 Ruimte voor economie.....	34
8.3 Detailhandel.....	35
8.4 Land- en tuinbouw	37
9 Internationale samenwerking.....	41
10 Europese projecten	42
Slim naar de toekomst	44
11 Innovatie en technologie.....	45
11.1 Innovatie	45
11.2 Slimme regio.....	46
12 Onderwijs en vorming.....	48
12.1 Basis- en secundair onderwijs.....	48
12.2 Provinciaal Instituut voor Vorming en Opleiding.....	50
Eigenheid en troeven	51

13	Ontspanning en ontmoeting	52
13.1	Toerisme	52
13.2	Vrije tijd	54
14	Eigen identiteit	56
14.1	Erfgoed	56
14.2	Vlaams karakter	57
14.3	Voorzieningen	58
15	Dierenwelzijn	59
	Het provinciebestuur	60
16	Inzet van middelen	61
16.1	Inkomsten provinciebestuur	61
16.2	Personele context	62
16.3	Provinciebestuur als werkgever	63
17	Organogram	66

KRUISPUNT VAN VELE WERELDEN

1 Vlaams-Brabant in het kort

Vlaams-Brabant telt 65 gemeenten, 35 in het arrondissement Halle-Vilvoorde en 30 in het arrondissement Leuven. De provinciehoofdplaats is Leuven. De provincie telt 1.147.354 inwoners en 472.764 huishoudens (1/1/2019). De bevolkingsdichtheid ligt met 545 inwoners per km² vrij hoog.

Vlaams-Brabant omarmt de Europese hoofdstad Brussel letterlijk. De nabijheid van deze wereldstad brengt grote welvaart (beslissingscentra, aanwezigheid multinationals, expats...) maar zorgt er ook voor dat grootstedelijke fenomenen (internationalisering, verstedelijking, sociale verdringing...) uitstralen op de hele regio errond.

Halle-Vilvoorde is een vrij heterogeen gebied. De rand rond Brussel is sterk verstedelijkt, terwijl wat verder van Brussel de gordel groener en landelijker wordt en de bewoning residentieel. Het noordoosten van de provincie met Vilvoorde en (de luchthaven van) Zaventem, is sterk geïndustrialiseerd, net als de kanaalzone ten zuiden van Brussel. In het zuidwesten van de regio, tussen Zenne en Dender, ligt het eerder landelijke Pajottenland. Halle-Vilvoorde is een arrondissement met enkele kleinere steden (Halle, Dilbeek, Vilvoorde, Zaventem, Asse), maar zonder erkende centrumstad.

Leuven is de enige erkende centrumstad in de provincie. De stad telt veel alleenwonenden en jongvolwassenen onder haar bevolking. Door de aanwezigheid van de universiteit en tal van spin-offbedrijven is Leuven de motor van de kenniseconomie in de regio.

Het Hageland is een landelijk gebied met landbouw en fruitteelt en is weinig ontsloten. Tienen, Aarschot, Diest en Landen zijn de voornaamste kleine steden. Traditioneel is het een regio met minder werkgelegenheid en daardoor is er veel pendelbeweging.

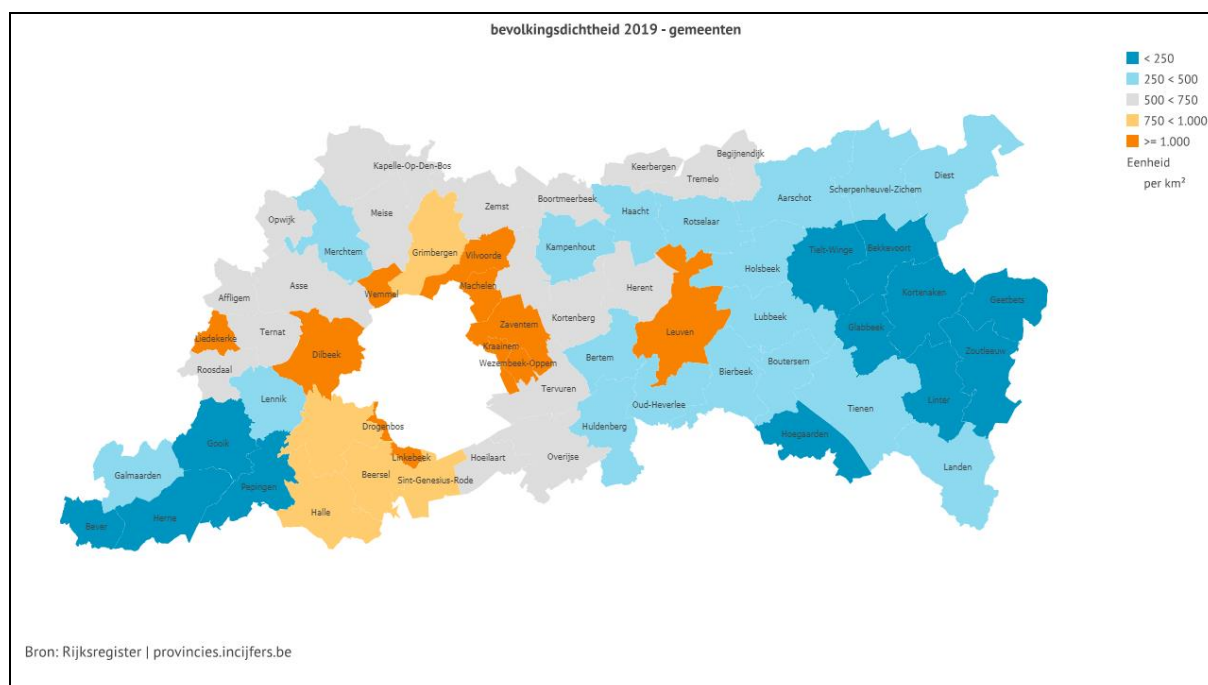
2 Demografische context

Vlaams Brabant telt bijna 1.150.000 inwoners.

Dat zijn 545 inwoners per km². Dat is meer dan gemiddeld in het Vlaams Gewest. Er zijn wel grote ruimtelijke verschillen. De dichtheid is het grootst rond Brussel en in Leuven, en het laagst in het Hageland en het Pajottenland.

01/01/2019	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Bevolking	1.147.354	6.599.230
Bevolkingsdichtheid (inwoners /km²)	545	488

Bron: Rijksregister / via provincies.incijfers.be

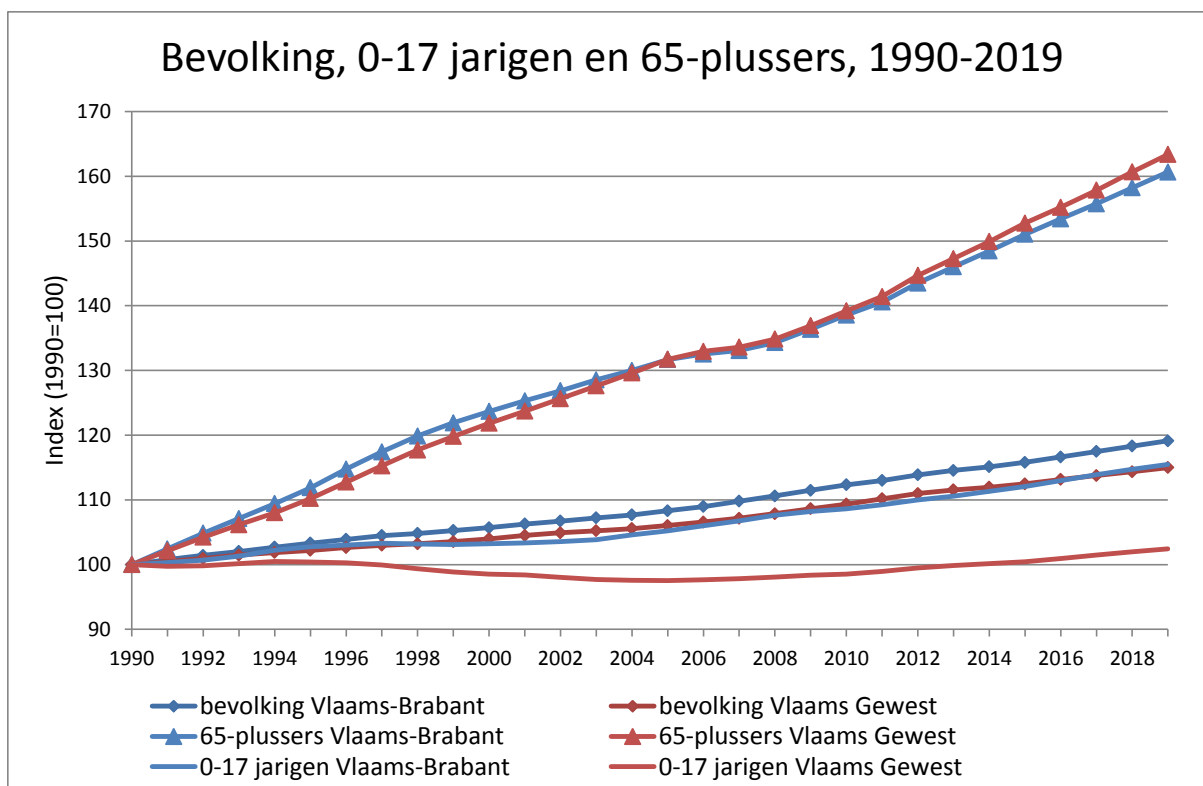
De gemiddelde leeftijd is lager dan in Vlaanderen, er zijn meer minderjarigen en minder 65-plussers.

Er zijn wel grote ruimtelijke verschillen. Het aandeel 65-plussers is groter in het oosten van de provincie, het aantal minderjarigen is dan weer groter rond Brussel en Leuven.

01/01/2019	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Aandeel minderjarigen	20,4%	19,4%
Aandeel 65+	19,2%	20,2%

Bron: Rijksregister / via provincies.incijfers.be

De groep van 65- jarigen groeit zeer snel aan in vergelijking met de totale bevolkingsgroei, zowel in Vlaams-Brabant als in het Vlaams Gewest. **In Vlaams-Brabant groeit het aantal minderjarigen ongeveer even sterk aan als de bevolking.** In het Vlaams Gewest is dat niet het geval.

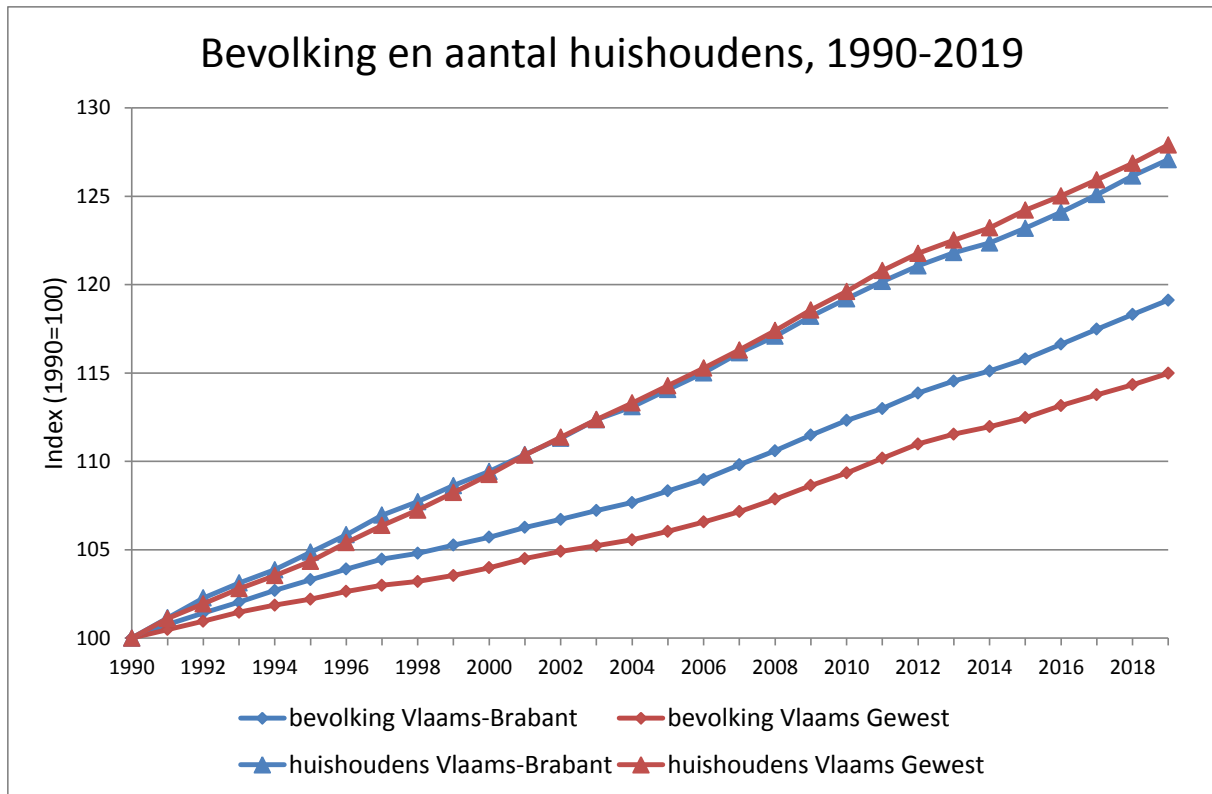
Er zijn in Vlaams-Brabant meer dan 470.000 huishoudens.

De grootte van de huishoudens is groter dan in Vlaanderen, er zijn meer gezinnen met kinderen en minder alleenwonenden. Er zijn natuurlijk uitzonderingen: zo bestaat bijna de helft (48,3%) van de huishoudens in Leuven uit alleenwonenden.

01/01/2019	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Aantal huishoudens	472.764	2.809.352
Gemiddelde huishoudensgrootte	2,4	2,3
Aandeel gezinnen met kinderen	26,8%	24,6%
Aandeel alleenwonend	30,0%	31,7%

Bron: Rijksregister / via provincies.incijfers.be

Het aantal huishoudens groeit veel sneller aan dan de bevolking, omdat de huishoudens steeds kleiner worden, deels door de veroudering van de bevolking. In het Vlaams Gewest is dat nog meer het geval dan in Vlaams-Brabant: terwijl de bevolking er minder snel stijgt, neemt het aantal huishoudens er sterker toe.

De bevolkingsgroei in Vlaams-Brabant is groter dan in Vlaanderen.

Tussen 2009 en 2019 nam de bevolking toe met 73.556 inwoners, of 6,9%. In Vlaanderen bedroeg het groeipercentage 5,8%.

In Vlaams-Brabant heeft die groei vooral te maken met migratie vanuit de rest van België, voornamelijk vanuit Brussel.

De groei in Vlaanderen heeft vooral te maken met migratie vanuit het buitenland. In Vlaams-Brabant is die veel minder groot omdat Brussel heel veel migratie vanuit het buitenland opvangt. In Vlaams-Brabant is migratie vanuit het buitenland dan ook vooral uitgesproken in Leuven: meer dan 40% van de instroom doet zich in Leuven voor.

2018	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
natuurlijk saldo	0,3‰	0,1‰
Belgisch migratiesaldo	4,2‰	1,8‰
internationaal migratiesaldo	2,5‰	3,8‰
totale aangroei	7,8‰	5,5‰

Bron: Rijksregister / via provincies.incijfers.be

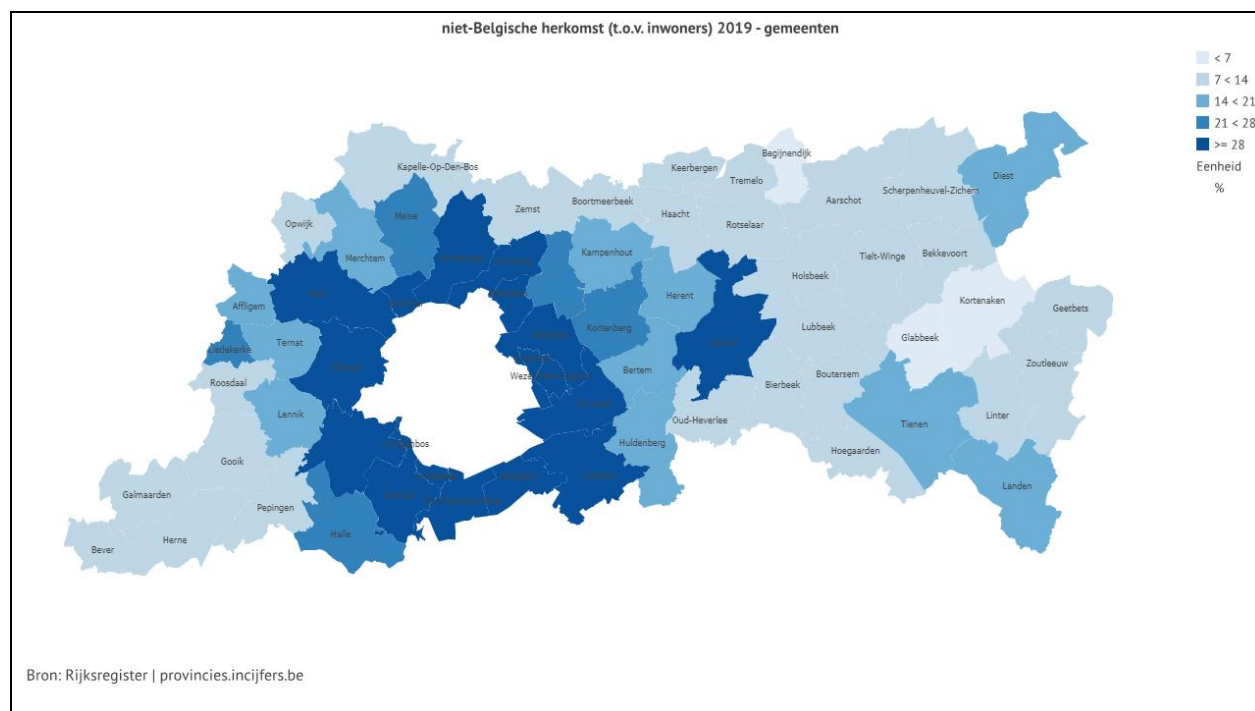

Vlaams-Brabant is internationaler dan het Vlaams Gewest.

Dat zien we in de herkomstcijfers (de geboortenationaliteit van de ouder(s)). Zowel mensen met een herkomst van binnen als buiten de EU zijn groter in aandeel op de bevolking dan in Vlaanderen. Ook hier zijn er natuurlijk grote verschillen binnen de provincie, met de hoogste aandelen rond Brussel. Deze groep groeit sneller aan dan in het Vlaams Gewest: van 6,4% in 1990 tot 25,5% nu. Dit is het meest uitgesproken voor mensen met een niet-EU herkomst: van 1,8% in 1990 naar 14,3% in 2019.

01/01/2019	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Belgische herkomst	74,5%	77,7%
Niet-Belgische herkomst: EU	11,2%	7,4%
Niet-Belgische herkomst: niet-EU	14,3%	12,7%

Bron: Rijksregister / via provincies.incijfers.be

3 Socio-economische kenmerken van de bevolking

Het opleidingsniveau is hoger dan in Vlaanderen, en dat geldt ook voor het inkomen.

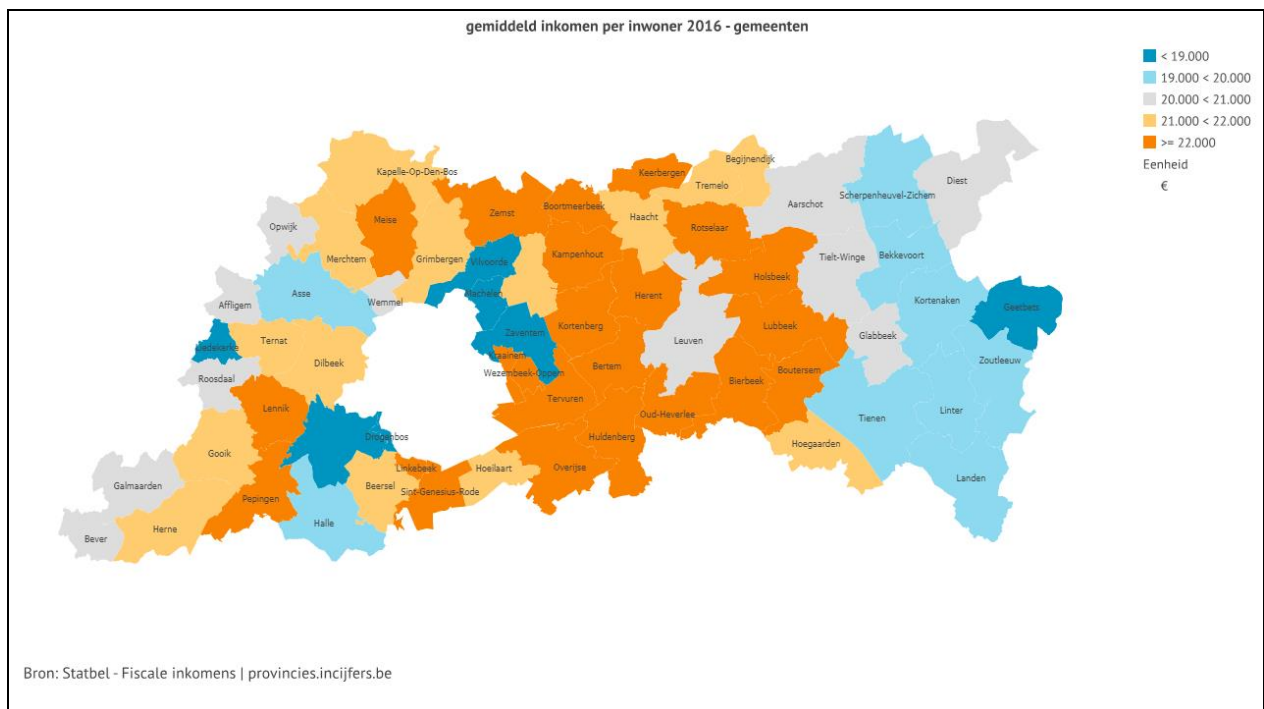
2018	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Personen van 30 tem 34 met hogere opleiding	55,5%	48,1%

Bron: Statbel – Enquête naar de arbeidskrachten

2016	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Mediaaninkomen (euro)	27.163	25.401
Gemiddeld inkomen per inwoner (euro)	20.939	19.102

Bron: Statbel – Fiscale inkomens / via provincies.incijfers.be

Ook hier zijn er grote verschillen: in de Zennevallei en het oosten van de provincie is dat duidelijk niet het geval.

De werkloosheidsgraad (5,4%) is lager dan in Vlaanderen (6,4%).

Het is wel zo dat het aantal arbeidsplaatsen in Vlaams-Brabant t.o.v. het aantal werkenden beperkt is. 30% van de Vlaams-Brabantse loontrekkenden werkt in Brussel. Wanneer we daar de Vlaamse rand bijrekenen is dat de helft. Machelen en Zaventem zijn de enige twee gemeenten waar meer Brusselaars werken dan omgekeerd.

2018	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Werkloosheidsgraad	5,4	6,4
Aandeel langdurig werklozen (> 2 jaar)	27,2	31,8

Bron: VDAB / via provincies.incijfers.be

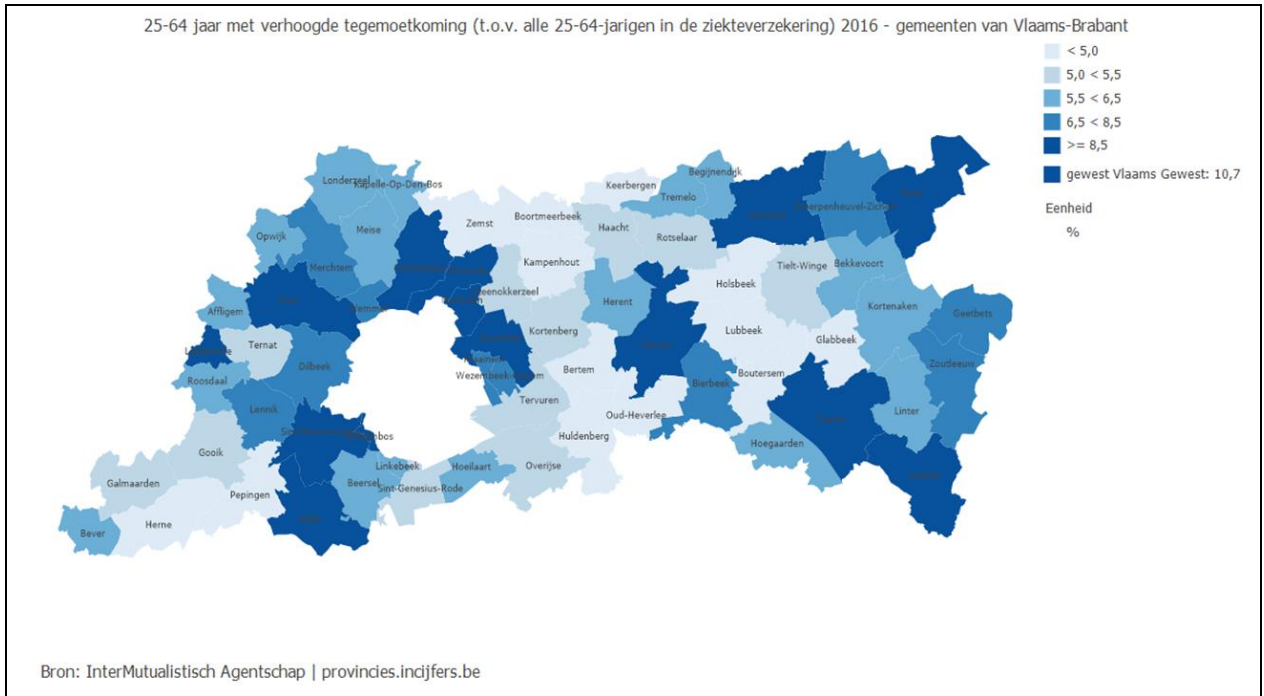
Er zijn minder mensen met een laag inkomen in Vlaams-Brabant.

Het aandeel personen met een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering is een goede graad voor het aandeel personen met een laag inkomen. Het aandeel ligt een stuk lager in Vlaams-Brabant dan in het Vlaams Gewest en dan in alle andere Vlaamse provincies. Ook hier zijn er grote ruimtelijke verschillen: de aandelen zijn beduidend hoger in de Zennevallei, in Asse en Liedekerke, in Leuven en in de Hagelandse steden.

2016	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Personen 25-64 jaar met verhoogde tegemoetkoming	7,4%	10,2%

Bron: InterMutualistisch Agentschap / via provincies.incijfers.be

Omgevingsanalyse MJP 2020-2025

UITDAGINGEN OP VLAK VAN DUURZAAMHEID, KLIMAAT EN RUIMTE

4 Mobiliteit

De provincie Vlaams-Brabant is erg verstedelijkt en verdicht, het autowegennet slijt dicht, mede door de hoofdstad Brussel die we omringen. In Vlaams-Brabant wordt vaker de auto en minder de fiets gebruikt voor woon-werkverkeer dan elders in Vlaanderen.

De gemiddelde woon-werkafstand van in Vlaams-Brabant gevestigde bedrijvigheid is ook groter dan in voor Vlaanderen als geheel: 17 km tegenover 13 km. De auto wordt gebruikt voor 72% van de woon-werkverplaatsingen t.o.v. 68% voor heel Vlaanderen. Hierdoor is mobiliteit een heel belangrijk thema voor onze streek. Een vergelijking tussen beide arrondissementen leert dat er veel meer gefietst wordt bij woon-werk verplaatsingen in het arrondissement Leuven (17,8%) dan in het arrondissement Halle-Vilvoorde (5,3%). Arrondissement Leuven wijkt hiermee dus niet af van de cijfers van heel Vlaanderen, maar arrondissement Halle-Vilvoorde wel. Een gebrek aan veilige en comfortabele fietsinfrastructuur speelt zeker een rol alsook het ontbreken van een fietscultuur. In heel Vlaams-Brabant is er echter nog ruim potentieel voor meer fietsverplaatsingen.

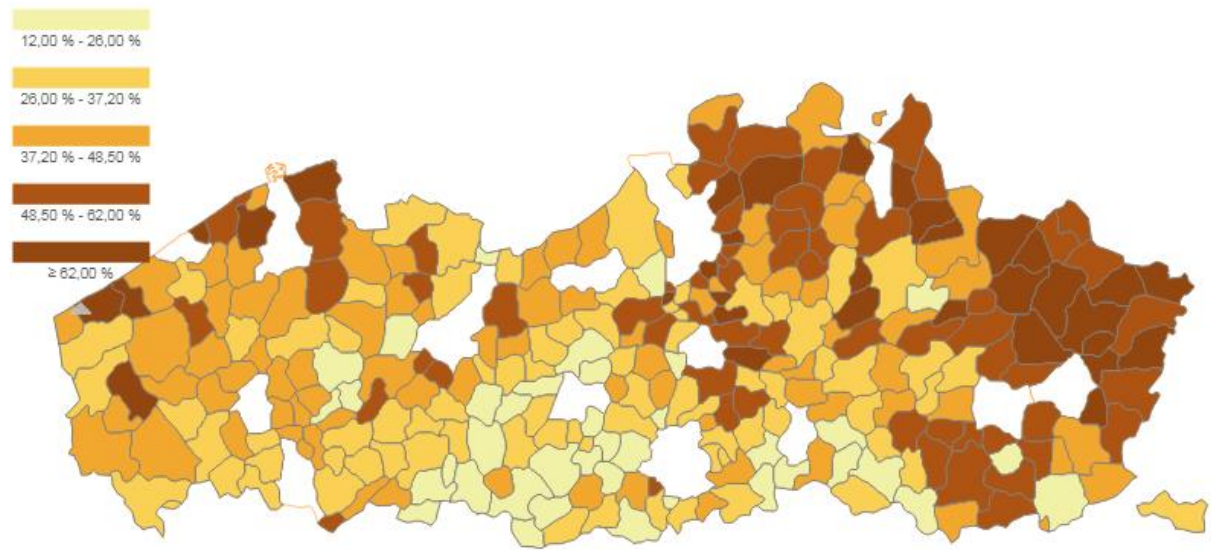
2017	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Gemiddelde woon-werkafstand	17,2 km	13,3 km
Woon-werkverkeer auto (carpool niet meegerekend)	72,1%	67,6%
Woon-werkverkeer fiets	10,7%	17,0%
Woon-werkverkeer openbaar vervoer	11,6%	8,9%

Bron: Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer, Federale diagnostiek woon-werkverkeer 2017-2018 (op basis van de verplichte diagnostiek bij ondernemingen en instellingen met meer dan 100 werknemers)

Het veelvuldige autogebruik is in de hand gewerkt door de versnipperde ruimtelijke ordening in woonparken, lintbebouwing en verspreide bebouwing doorheen heel het landschap. Het is immers heel moeilijk een kwaliteitsvol openbaar vervoernet te organiseren als iedereen overal verspreid woont, werkt, winkelt en zijn vrije tijd doorbrengt.

Met uitzondering van enkele gemeenten (Drogenbos, Kampenhout – Zemst – Steenokkerzeel, Geetbets – Kortenaeken – Zoutleeuw) zijn de inwoners van Vlaams-Brabant relatief weinig tevreden over de aanwezigheid van fietspaden in hun gemeente.

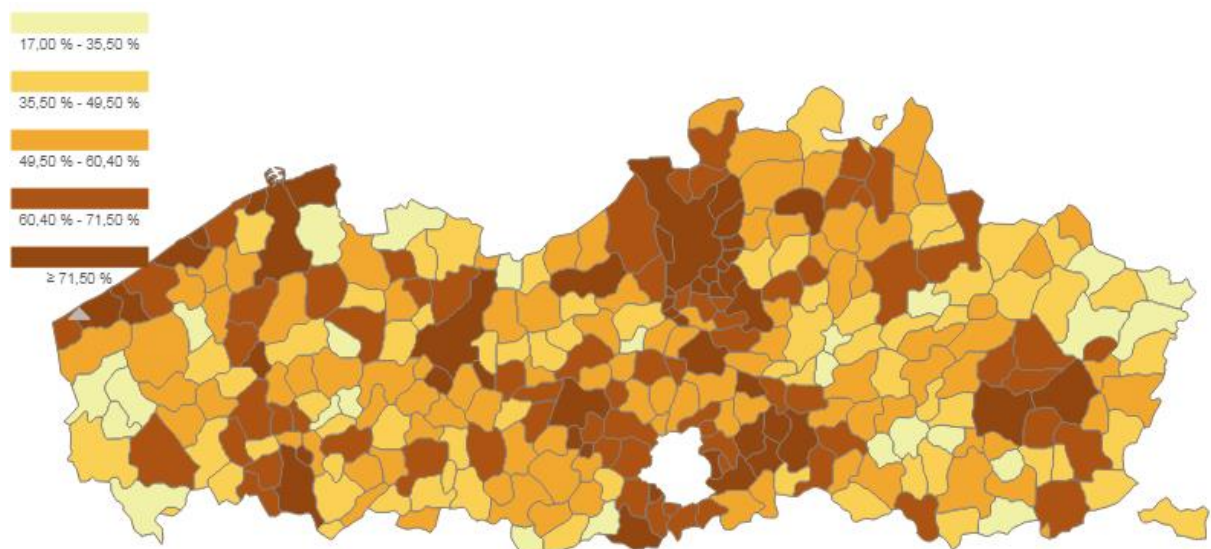
Aandeel van de inwoners dat vindt dat er voldoende fietspaden zijn in de gemeente (2017)

Bron: Survey gemeentemonitor, SV, ABB

Voor het openbaar vervoer ligt de tevredenheid hoger, behalve in meer afgelegen gemeenten in het Pajottenland (Pepingen, Bever) en het Hageland (Kortenaken, Geetbets, Glabbeek).

Aandeel van de inwoners dat vindt dat er voldoende openbaar vervoer is in de buurt (2017)

Bron: Survey gemeentemonitor, SV, ABB

De provincie zet in op een geïntegreerde benadering van ruimtelijke planning en mobiliteit met specifieke aandacht voor openbaar vervoer en fiets. Met o. a. stationsomgevingsprojecten en Regionet wil de provincie als bovenlokaal bestuur de *modal shift* bekomen naar meer duurzame verplaatsingen.

De provincie maakt werk van een sterk fietsbeleid en trage wegenbeleid. Door meer kwalitatieve fietsvoorzieningen en beter ingerichte trage wegen zullen meer mensen de overstap maken. Er zijn immers nog veel te weinig veilige en kwalitatieve routes. De provincie wil inzetten op de realisatie van bijkomende kilometers fietssnelwegen en bovenlokale routes via eigen aanleg en subsidies. De provincie wil zeker niet alleen inzetten op harde infrastructuur maar hecht ook veel belang aan de juiste communicatie en participatie bij het ontwikkelen van nieuwe concepten en producten zoals de fietssnelwegen en het bijhorende F-logo of de trage wegenplannen.

Juist omwille van vele autoverplaatsingen voor woon-werkverkeer willen we als provincie inzetten op gedragsverandering bij bedrijven: werkgevers en werknemers. Dit is maatwerk. We doen dit ook voor scholen, omdat we er van overtuigd zijn dat 'wat jong geleerd is, oud gedaan' is.

De **mobilitieitscentrale** van de provincie geeft inwoners van Vlaams-Brabant met een mobiliteitsbeperking informatie over aangepast vervoer, en regelt ritten voor rolstoelgebruikers.

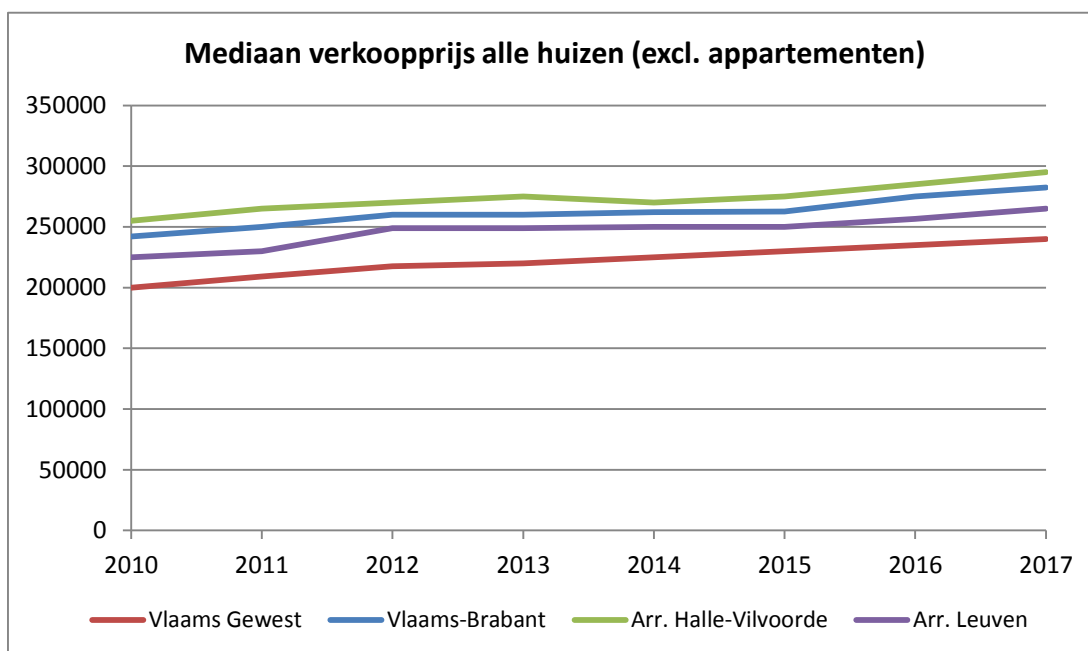

5 Ruimtelijke omgeving

5.1 Wonen

Vlaams-Brabant is een dure regio. De mediaan verkoopprijs van een huis bedroeg in 2017 in Vlaams-Brabant € 282.500, terwijl dit in Vlaanderen gemiddeld € 240.000 was.

Betaalbaar wonen is dé grote uitdaging gezien de hogere grondprijzen, de evolutie van vastgoedprijzen en de grotere vraag naar meer woonegelegenheden.

Bron: FOD Financiën - AKRED

Tegelijk hinkt sociale huisvesting met 3,8% achter op Vlaanderen (5,9%).

De aangroei volgt geen gelijke trend met de andere provincies. Van 43 veelal landelijke gemeenten in Vlaams-Brabant wordt door Vlaanderen een sterke inhaalbeweging in de realisatie van bijkomende sociale huurwoningen gevraagd tegen 2025.

2018	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Sociale woningen (t.o.v. huishoudens)	3,9%	5,9%

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen

De vraag naar bijkomende woningen neemt sterk toe. In 2035 zal de provincie 51.701 huishoudens meer tellen dan in 2017.

Dit is een groei van 8,6%. De groep van 65-plussers stijgt sterk in Vlaams-Brabant. Samen met de trend van gezinsverduunning betekent dit een grotere vraag naar kleinere en aangepaste woningen.

2017-2035	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Groeipercentage huishoudens	11,1%	9,7%
Groeipercentage inwoners van 65 jaar of ouder	40,1%	38,7%

Bron: Rijksregister / via provincies.incijfers.be

180.000 woningen (37%) in Vlaams-Brabant hebben een ontoereikende kwaliteit.

Het verbeteren van de woningkwaliteit is samen met die van de energieprestatie een belangrijke uitdaging om de vooropgezette klimaatdoelstellingen te behalen. De aanwezigheid van energiebesparende ingrepen in woningen van alleenstaanden, eenoudergezinnen en 65-plussers ligt duidelijk onder het Vlaamse gemiddelde.¹ Dit geldt vooral voor de laagste twee inkomenskwintielen en de onderkant van de woningmarkt.

Door een bovenlokale en transversale benadering samen met een sterke aanwezigheid op het terrein, onderscheidt de provincie zich van andere beleidsniveaus. De provincie zet in op specifieke opportuniteiten (grote woningen, verdichting), regionale noden (Vlaamse Rand), vernieuwende concepten (woningdelen, kleinschalig wonen) en zwakke doelgroepen.

Bestaande bebouwde structuren optimaliseren

Door op plaatsen waar dit past binnen het ruimtelijke beleid de bestaande bebouwde structuren te optimaliseren wordt bijgedragen aan het zoveel mogelijk vrijwaren van de open ruimte. Via provinciale subsidies voor woningaanpassing kunnen ouderen en personen met een handicap langer zelfstandig blijven wonen in hun vertrouwde omgeving. Met het ondersteunen van woningdelen (via pilootprojecten, onderzoek en advies) maakt de provincie van het probleem van onderbezetting van te grote woningen een opportuniteit voor nieuwe woonvormen.

Kleinschalig wonen

Door te clusteren, te schakelen en te stapelen kan nog veel open ruimte worden bespaard. Kleiner bouwen en wonen kan – daar waar verdichting aangewezen is volgens het ruimtelijk beleid - ook een antwoord zijn op de vraag naar bijkomende woningen. Inwoners uit Vlaams-Brabant zijn in deze dure regio op zoek naar betaalbare alternatieven. De provincie steunt daarom verschillende projecten en gemeenten die werk willen maken van 'kleinschalig wonen'.

Kwalitatieve kernversterking

De provincie wil de beschikbare woonruimte in kernen kwalitatief benutten. Dit kan door beeldbepalende gebouwen in de dorpskern te vrijwaren, het herbestemmen van leegstand, kwalitatieve invulbouw te realiseren en verdichten van binnengebied. Hierbij moet er ook aandacht blijven voor woongelegenheid van grote gezinnen.

¹ Heylen K. & Vanderstraeten L. (2019), Wonen in Vlaanderen anno 2018, Steunpunt Wonen.

Betaalbaar wonen

De provincie wil als aandeelhouder van de sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM's) de inhaalbeweging op het vlak van sociale huisvesting helpen realiseren. Met Vlabinvest heeft de provincie een sterk instrument dat betaalbaar wonen koppelt aan de specifieke noden in de Vlaamse Rand rond Brussel. Vlabinvest biedt betaalbare kavels, huur- en koopwoningen aan zodat mensen met een klein tot middelgroot inkomen in hun buurt kunnen blijven wonen.

Bestuurlijke slagkracht

De provincie stimuleert en ondersteunt intergemeentelijke samenwerking (IGS) rond wonen. Dankzij deze provinciale steun is er stilaan een gebiedsdekkend aanbod in Vlaams-Brabant van IGS-projecten die het gemeentelijk woonbeleid mee vorm geven en waar inwoners terecht kunnen met hun vragen rond wonen. De provincie neemt structureel deel aan de IGS-beheerstructuren en wil een actieve partner zijn in het lokaal woonoverleg.

Woningkwaliteit en klimaatneutrale provincie

De provincie zet in op het verbeteren van de energieprestatie van woningen, door middel van tegemoetkomingen. De prioriteit ligt daarbij op kansengroepen en de onderste segmenten van de woningmarkt. In het project 'bouwblokrenovatie/subsidierentent' geven provinciale renovatiebegeleiders intensieve ondersteuning, wat maakt dat de meest energielekke woningen in Vlaams-Brabant worden aangepakt. Sociale Huisvestingsmaatschappijen (SHM'en) en sociale-verhuurkantoren (SVK's) spelen een belangrijke rol in het verbeteren van de woningkwaliteit en de energieprestaties van de sociale huurmarkt. Met de financiële ondersteuning van SVK-renovatieploegen en doelgroep-medewerkers wordt tevens de link gelegd tussen wonen en sociale economie.

Projecten kleinschalig wonen zetten energiezuinige woningen in de markt.

Housing 4.0 Energy is een Interreg NWE (Noordwest-Europa) project. De provincie ontwikkelt, test en demonstreert hierin betaalbare, nulenergiewoningen voor kleine huishoudens (één of twee personen). Het project toont sociale huisvestingsmaatschappijen, architecten, aannemers, lokale overheden en zelfbouwers de weg naar koolstofarme technieken, materialen en bouwwijzen.

5.2 Ruimtelijke planning

Vlaams-Brabant kent een aantal specifieke ruimtelijke uitdagingen:

- **een sterke verstedelijking**
- **een grote demografische druk** (vooral in de rand rond Brussel), met tegen 2035 een nood aan ongeveer 50.000 nieuwe woningen
- de steeds toenemende **mobiliteitsproblematiek**, omwille van de grote autoafhankelijkheid (die voor een groot stuk mee bepaald wordt door onze ruimtelijke ordening)
- **een sterke economische ruimtevraag** (mede omwille van onze centrale ligging in Europa, de invloed van de grootstad Brussel en de aanwezigheid van de nationale luchthaven)

Hierdoor is er een grote druk op de nog resterende open ruimte (nu is reeds meer dan 20% van de oppervlakte van onze provincie bebouwd), zeker omdat het juridische aanbod aan bouwgronden voor 70% buiten de dorpskernen ligt. Daarnaast is er de ambitie om klimaatneutraal te worden, die ook belangrijke ruimtelijke implicaties heeft, zoals het voorzien van ruimte voor hernieuwbare energie

en de noodzaak om onze ruimte klimaatrobuust te maken (aandacht voor wateroverlast, droogte, hitte-effect, enz.).

Als provincie benaderen we deze ruimtelijke uitdagingen vanuit een bovenlokaal perspectief, dat de gemeentegrenzen overstijgt. Zo bewaken we de regionale samenhang in de manier waarop wonen, economie, mobiliteit, voorzieningen, enz. georganiseerd worden.

Het ruimtelijke planningsbeleid is in evolutie: van een strikt hiërarchisch systeem - waarbij Vlaanderen een bindend kader uitzet voor provincies, en provincies op hun beurt hetzelfde doen voor gemeenten – **naar een systeem van partnerschappen** – waarbij samenwerking over bestuursniveaus en beleidsdomeinen heen het uitgangspunt vormen. De decretale basis hiervoor ligt in de invoering van het systeem van beleidsplannen in de VCRO (van kracht sinds mei 2018).

Het provinciaal ruimtelijk beleid neemt in deze nieuwe context nadrukkelijk een trekkersrol op. We treden op als regisseur en katalysator om onze ruimtelijke visie uit te dragen en ze in projecten vorm te geven, partnerschappen op te zetten, de realisaties in beweging te krijgen. Maar ook om anderen te inspireren, te activeren en te ondersteunen. We pakken de ruimtelijke uitdagingen integraal aan. Dit betekent dat we de sectorale beleidsdomeinen en de bestuursniveaus overstijgen. We brengen de relevante actoren bij elkaar en voeren een ruimtelijk beleid in dialoog. Onze partners hierbij zijn zowel Vlaamse overheidsinstanties, gemeentelijke overheden als het middenveld en allerhande belangenorganisaties. Ook de burger wordt meer en meer rechtstreeks betrokken via een participatieve aanpak. In de verschillende geïntegreerde gebiedsgerichte projecten komt de provinciale rol als streekmotor sterk tot uiting.

5.3 Vergunningen

De provincie is decretaal aangesteld als vergunningverlenende overheid voor welbepaalde vergunningsdossiers, zowel in eerste aanleg als in beroep. Concreet beoordeelt het provinciebestuur dan ook de vergunningsaanvragen die onder de wettelijk vastgelegde provinciale bevoegdheden vallen. Met de vergunningverlening op provinciaal niveau willen we mee sturen aan een duurzame leefomgeving en een verbeterde omgevingskwaliteit. Dit doen we door bij de individuele beoordeling van elk dossier rekening te houden met alle van toepassing zijnde wetgeving doch zonder ook de beleidsmatige evoluties te miskennen. Alle beoordelingsgronden worden tegen elkaar afgewogen om elke keer tot een gefundeerd eindoordeel te komen dat kadert binnen een duurzaam gebruik van de beschikbare ruimte en een aanvaardbare impact op mens en milieu.

6 Waterlopen

De provincies beheren de onbevaarbare waterlopen van 2de categorie. De 5 provincies vormen zo samen de grootste waterloopbeheerder van Vlaanderen. In Vlaams-Brabant gaat het over meer dan 1.400 km.

Waterloopbeheer

Als waterloopbeheerder staat de provincie in voor het dagelijks onderhoud van de 2de categorie waterlopen en het voeren van een geïntegreerd waterbeleid. Dit houdt in:

- onderhoud, herstelling en waar nodig slibruiming van de onbevaarbare waterlopen van tweede categorie;
- adviesverlening:
  - ter uitvoering van het uitvoeringsbesluit 'watertoets',
  - voor projecten binnen de vrij te houden strook van 5 meter naast de waterloop,
  - voor werken aan waterlopen door derden, die gelden als machtiging.
- samenwerking met polders en wateringen binnen hun werkingsgebieden.

Het dagelijks beheer van de waterlopen van de tweede categorie gebeurt binnen Vlaams-Brabant volgens een gebiedsgerichte structuur. Daarbij worden de waterlopen in de provincie gegroepeerd in vier bekkens; Demerbekken, Dijlebekken, Zennebekken en het bekken van Benedenschelde en Dender. Elk van deze bekkens heeft zijn specifieke eigenheid en vereist daarom een eigen aanpak.

Als waterloopbeheerder komen we in contact met tal van andere beleidsdomeinen (landbouw, natuur, toerisme, ...) waarbij er gezocht wordt naar synergiën. Een gebiedsgerichte aanpak, maatwerk en overleg staan daarbij centraal.

Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat er een duidelijke link is tussen het veranderende klimaat en het voorkomen van extremen (droogte, buitengewone neerslag, orkanen,...). In Vlaanderen zal het in de zomer vermoedelijk minder vaak regenen maar zullen de hevige onweders extremer zijn en vaker voorkomen. In de winter zal de neerslag in zijn totaliteit toenemen. Door de toenemende verharding heeft het hemelwater minder kans om in de bodem te infiltreren en worden de rioleringen en waterlopen extra belast. Naarmate de droogteperiodes langer duren, zal de bodem nog meer verslemp raken waardoor dit bij zomeronweders tot meer oppervlakkige afstroming zal leiden en er dus meer en nieuwe erosieproblemen zullen zijn. **De uitdagingen om water- en modderoverlast te voorkomen zullen met andere woorden blijven toenemen.** De kaderrichtlijn water beoogt een uniform waterbeleid in de Europese Unie en wil daarbij **de watervoorraden en waterkwaliteit veilig stellen en de gevolgen van overstromingen en droogte afzwakken.**

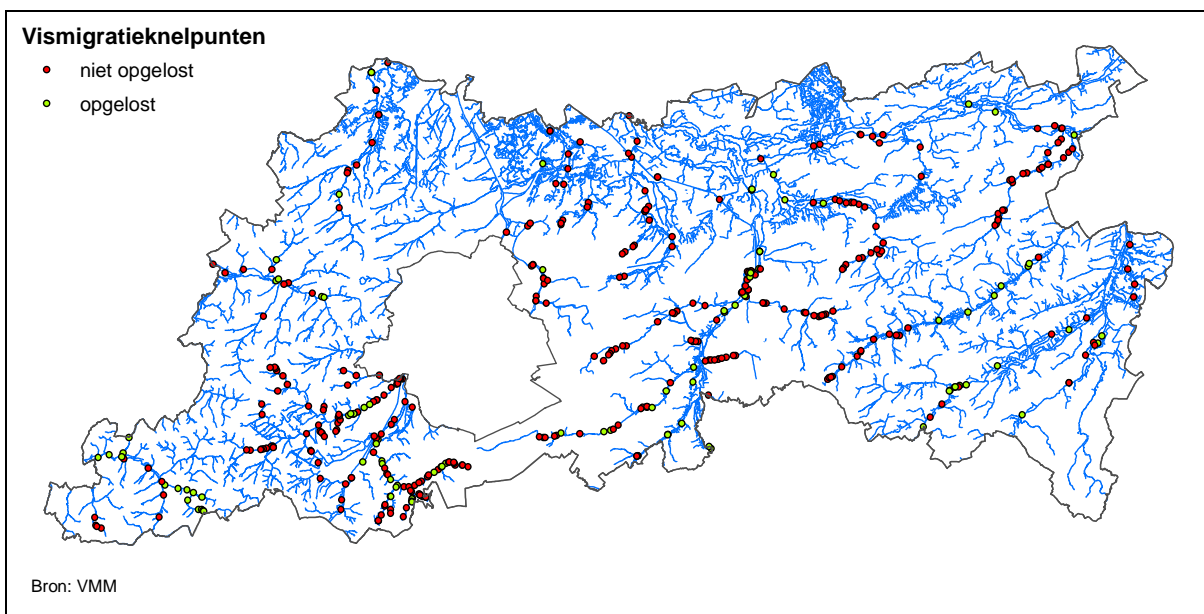
	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Overstromingsgevoelige oppervlakte (% van totale oppervlakte) 2018	6,4	5,5
Gebouwen in overstromingsgebied (% van totaal gebouwen) 2017	2,8	2,2

Integraal waterbeleid

De provincie geeft uitvoering aan een integraal waterbeleid door op het terrein een antwoord te bieden aan problemen van wateroverlast en waterschaarste, en ook bij te dragen aan de “goede toestand” van de waterlopen (o.a. biodiversiteit).

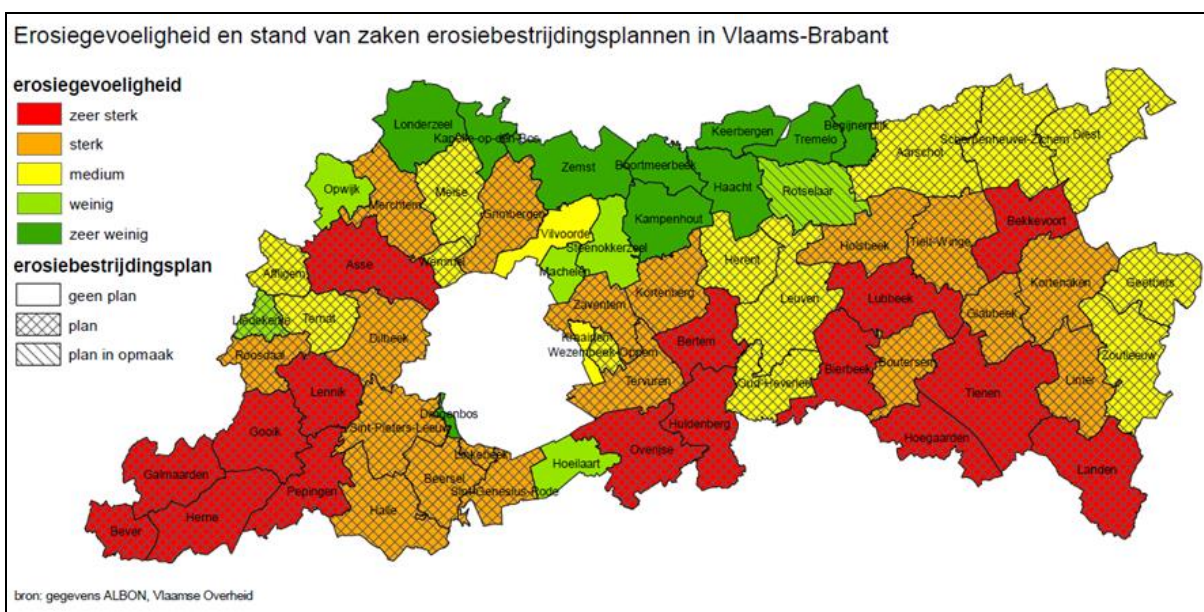
Om de kans op wateroverlast verder terug te dringen zijn er op een aantal plaatsen belangrijke investeringen, zoals het inrichten van overstromingsgebieden en het bouwen van wachtbekkens, noodzakelijk. De droogteperiodes van 2017 en 2018 hebben aangetoond dat de provincie als waterloopbeheerder hierover een visie moet ontwikkelen om op dit aspect van de klimaatverandering in te spelen. Het hergebruiken van regenwater of het langer vasthouden ervan via de aanleg van wadi's (bufferings- en infiltratievoorziening) of groendaken kunnen bijvoorbeeld verder gepromoot worden. Daarnaast zullen er in samenspraak met andere overheden en organisaties nog bijkomende maatregelen moeten uitgewerkt worden om voorbereid te zijn op periodes van waterschaarste.

Om de biodiversiteit te verhogen, verbeteren de provincies de leefgebieden van beschermde soorten, de te realiseren habitattypes en beogen zij natuurlijk beekherstel in de valleien. Hierdoor helpen de provincies mee de Natura 2000 instandhoudingsdoelen (IHD) en de doelen uit de relevante soortenbeschermingsprogramma's te realiseren. Volgens de Beneluxbeschikking Vismigratie dienen de ecologisch belangrijke waterlopen in de Benelux vrij te zijn van vismigratieknelpunten tegen 2027. De provincies blijven dan ook maximaal inzetten op vrije vismigratie in de voor vismigratie prioritaire waterlopen. Ook bij de realisatie van 'ruimte voor water' projecten wordt de verhoging van de biodiversiteit maximaal meegenomen.

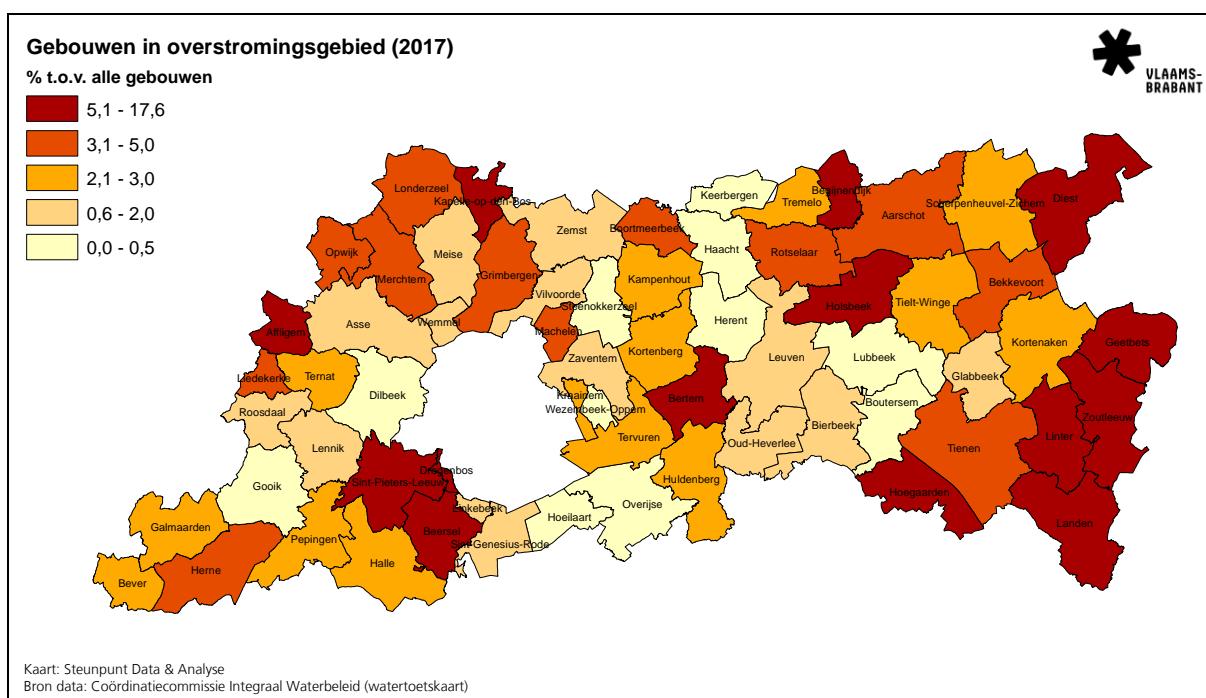
Erosiebestrijding

Omdat onze provincie met veel sterk hellende akkers bijzonder gevoelig is voor erosie, met vaak ernstige gevolgen van water- en modderoverlast, wordt er in Vlaams-Brabant sterk ingezet op erosiebestrijding. De erosiecoördinatoren zijn een lokaal aanspreekpunt en ondersteunen de gemeenten en landbouwers om modderoverlast aan te pakken die wordt veroorzaakt door het afspoelen van grond op akkers. We stellen onze expertise ter beschikking en helpen zo de gemeenten bij het uitwerken van een erosiebestrijdingsproject. De erosiecoördinatoren zijn ideaal geplaatst om gemeentegrensoverschrijdende problemen aan te pakken, en werken samen met IGO-Leuven, de Watering van Sint-Truiden, GOP, VLM en de erosiecoördinatoren van de andere provincies.

Waterpreventieve maatregelen voor individuele gebouwen

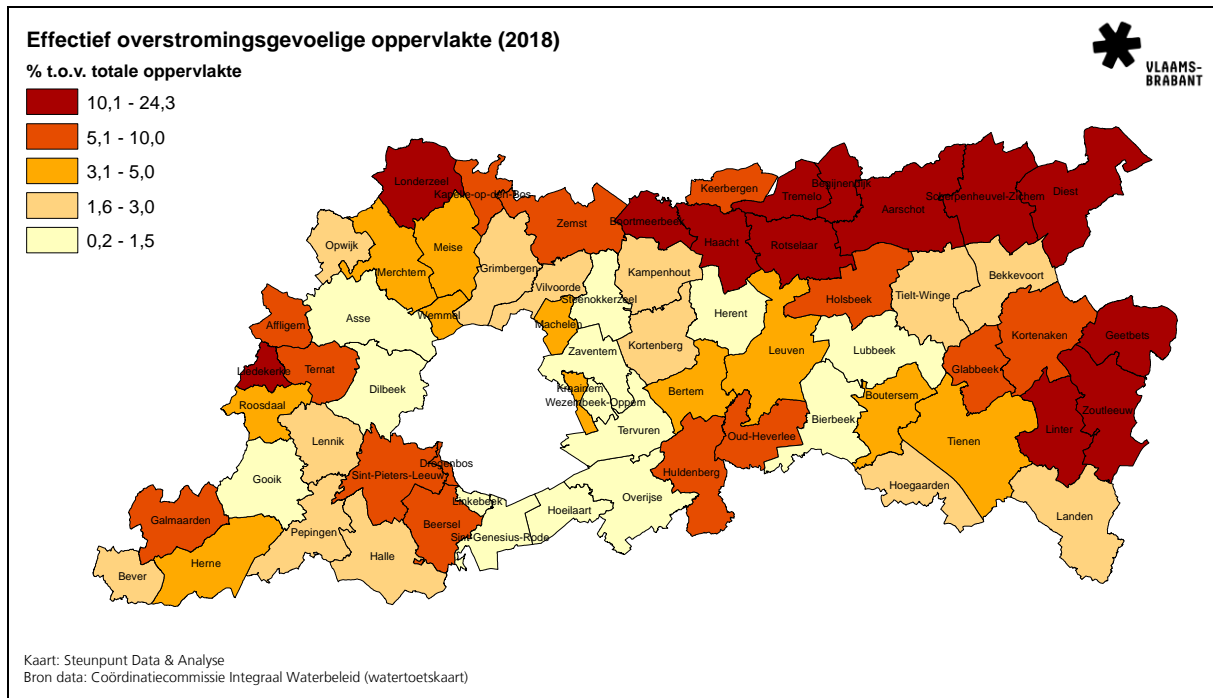
In bepaalde gevallen is het niet mogelijk om wateroverlast op een efficiënte manier te bestrijden via de uitvoering van collectieve beschermingsmaatregelen, omdat er bijvoorbeeld onvoldoende ruimte beschikbaar is om de vereiste hoeveelheid water te bufferen, of omdat de kostprijs van de beschermingsmaatregelen te hoog zou oplopen in vergelijking met de baten. **Om op die locaties, in geval van overstroming, overlast en schade te vermijden of te beperken kunnen er eventueel individuele maatregelen getroffen worden.** De realisatie van deze maatregelen gebeurt in nauwe samenwerking met de betrokken gemeenten. Na de aanduiding van een prioritair projectgebied worden— op perceelniveau - geïntegreerde studies opgemaakt om te bepalen welke gebouwen risico lopen op waterschade en welk maatregelenpakket vereist is om toekomstige risico's tot een minimum te beperken.

Hemelwaterplannen

De provincie stimuleert gemeenten om een hemelwaterplan op te maken en ondersteunt hen daarbij. Binnen een hemelwaterplan worden op schaal van een gemeente of stroomgebied brongerichte maatregelen uitgetekend opdat water gebufferd of geïnfiltreerd wordt op plaatsen waar het eerst terecht komt en niet versneld afgevoerd wordt. Door het water zoveel mogelijk ter plaatse te laten infiltreren wordt niet alleen wateroverlast vermeden, maar ook op langere termijn gewerkt aan de gevolgen van droogte.

7 Ecologische omgeving

De uitdagingen m.b.t. leefmilieu in onze provincie zijn groot en divers.

De CO₂-uitstoot is er hoog ten gevolge van vooral het drukke verkeer en de verwarming van gebouwen. Onze open ruimte wordt schaars. Onze ecosystemen zijn grondig verstoord. Als gevolg van deze knelpunten staan onze biodiversiteit en klimaatbestendigheid onder grote druk.

7.1 Biodiversiteit

In mei 2019 lanceerde het 'Intergouvernementeel Platform over biodiversiteit en ecosysteemdiensten' (IPBES) een wereldwijd rapport van de staat van de biodiversiteit op de planeet. Met dit rapport werd onomstotelijk vastgesteld dat op dit ogenblik wereldwijd ongeveer 1 miljoen dieren en planten met uitsterven bedreigd zijn, meer dan ooit tevoren in de menselijke geschiedenis. Als resultaat hiervan staan **tal van ecosysteemdiensten die van vitaal belang zijn voor ons levensonderhoud en onze economische ontwikkeling onder grote druk**. Ecosystemen voorzien ons o.a. van zuiver water, van voedsel, ze reguleren de luchtkwaliteit en het globale klimaat, beschermen ons tegen overstromingen...

De oorzaken voor de achteruitgang van deze ecosystemen en hun diensten zijn vooral te vinden bij menselijke activiteiten. Heel wat menselijke invloeden werken direct of indirect in op ecosystemen. Daardoor kunnen deze ecosystemen niet langer de diensten leveren die we als maatschappij nodig hebben. De belangrijkste menselijke invloeden zijn veranderingen in landgebruik zoals verstedelijking, veranderende landbouwmethoden en milieuverontreiniging. Andere oorzaken zijn overexploitatie van grondwatervoorraden en de bodem, klimaatverandering en de aanwezigheid van uitheemse plant- en diersoorten. Deze directe invloeden worden aangestuurd door indirecte factoren. Vaak zijn dat maatschappelijke processen zoals bevolkingsgroei, economische groei of culturele verschuivingen die vorm geven aan menselijke keuzes en activiteiten.

Het ruimterapport 2018 van Vlaanderen geeft aan dat de fragmentering van de open ruimte in Vlaanderen nog steeds verder toeneemt. Binnen West-Europa is Vlaanderen een van de meest dicht bebouwde en bewoonde regio's met een zichtbare impact van '*urban sprawl*' (verstedelijking buiten de stadscentra) als gevolg van een hoge bevolkingsdichtheid en economische activiteit. Dit fenomeen betekent dat de grenzen tussen stad, voorstad en platteland vervaagd zijn. Dit wordt bevestigd in het ruimterapport 2018. Deze figuren illustreren bovendien dat in Vlaanderen dit fenomeen sterk voorkomt in Vlaams-Brabant.

Kernen, linten en verspreide bebouwing in Vlaanderen

- VERSPREIDE GEBOUWEN
- NIET GEANALYSEERDE GEBIEDEN
- KERNEN
- LINTEN

Bron: Departement Omgeving, Ruimterapport Vlaanderen (RURA) 2018

Morfologie bebouwing buiten de woonkernen

- VERSPREIDE BEBOUWING, ENIGE VERLINTING
- VERSPREIDE BEBOUWING
- VERLINT EN VERSPREIDE BEBOUWING
- VERLINT
- VERLINT, ENIGE VERSPREIDE BEBOUWING
- GEEN DOMINANTE MORFOLOGIE

Bron: Departement Omgeving, Ruimterapport Vlaanderen (RURA) 2018

Het **oppervlakteaandeel** van de **groene bestemmingen** op het gewestplan (inclusief aanpassingen) ligt in Vlaams-Brabant (17%) iets **hoger dan in Vlaanderen** (16%). **Speciale beschermingszones** (SBZ), namelijk Europese habitat- en vogelrichtlijngebieden, nemen in Vlaams-Brabant ongeveer **dezelfde oppervlakte** in als gemiddeld in Vlaanderen (ongeveer 2%). Het oppervlakteaandeel van **beheerde natuur**, namelijk Vlaamse natuurreservaten, bosreservaten en erkende natuurreservaten is in Vlaams-Brabant (9%) **kleiner dan in Vlaanderen** als geheel (12%).

2016	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Oppervlakte groene bestemmingen (op totale oppervlakte)	17,2%	16,2%
Oppervlakte reservaten (op totale oppervlakte)	2,0%	2,1%
Oppervlakte SBZ (op totale oppervlakte)	9,1%	12,2%

Bron: Geodata, bewerking door provincie Limburg

De problematiek van verstedelijkingsdruk en versnippering van de open ruimte en ecosystemen is in Vlaams-Brabant erg hoog. Reden te meer om vooral in onze provincie extra in te zetten op het beschermen van de open ruimte, haar ecosystemen en de biodiversiteit in het algemeen.

In functie van zowel een meer biodiverse als klimaatbestendige provincie zet de provincie Vlaams-Brabant in op het realiseren van robuuste groen-blauwe netwerken en een groen-blauwe dooradering van het landschap. Het versterken van de robuuste groen-blauwe netwerken wordt gestimuleerd via (her)inrichting en het uitvoeren van een adequaat beheer zowel door de provincie zelf (o.a. via het Steunpunt Bos) als via natuurverenigingen en de gemeenten. Het versterken van de groen-blauwe dooradering van het landschap wordt gestimuleerd via de ondersteuning van de (her)inrichting en het uitvoeren van een duurzaam beheer van zowel privaat als openbaar terrein (o.a. bos, tuinen, kleine landschapselementen, parken, ...) via het steunpunt bos, het steunpunt tuinen en via de prioritaire samenwerking met de regionale landschappen. De provinciale prioritaire soorten, onze 'koesterburen', en hun leefgebieden worden hierbij gehanteerd als rode draad.

7.2 Klimaat

Tijdens de 21ste klimaatconferentie van de Verenigde Naties in december 2015 in Parijs hebben 195 landen het eerste internationaal klimaatakkoord goedgekeurd. Zij verbinden zich ertoe om de stijging van de gemiddelde temperatuur tegen 2100 onder 2°C te houden in vergelijking met de pre-industriële periode. Bijkomende inspanningen zullen worden gedaan om de temperatuurstijging tot 1,5°C te beperken.

In 2011 schaarde de Europese Raad zich al achter de doelstelling om tegen 2050 '80 tot 95 % minder broeikasgassen' uit te stoten in vergelijking met 1990. Voor de realisatie van de Europese doelstellingen geldt voor België een reductiedoelstelling van 15% tegen 2020 t.o.v. 2005. Daarnaast engageerde België zich tot een stijging van het aandeel hernieuwbare energie tot 13% en tot een energie-efficiëntiedoelstelling van 17,8%. **De doelstellingen werden verder verdeeld onder de gewesten. Vlaanderen zal haar broeikasgasuitstoot met 15,7% verminderen**, het Waals Gewest met 14,7% en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met 8,8%. Ook de federale overheid zal beleidsmaatregelen nemen die de broeikasgasuitstoot over de drie gewesten heen verminderen. In 2013 keurde de Vlaamse regering het Vlaams Klimaatbeleidsplan (VKP) 2013-2020 goed. Het plan bestaat uit een overkoepelend luik en twee deelplannen: het Vlaams Mitigatieplan (VMP), om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, en het Vlaams Adaptatieplan (VAP) om de effecten van klimaatverandering in Vlaanderen op te vangen.

Om reductiedoelstellingen voor de broeikasgasuitstoot op het provinciaal grondgebied voorop te stellen wordt vertrokken van een referentiepunt: de nulmeting van 2011 (gebaseerd op gegevens van het VITO). Het gaat om de directe emissies op het grondgebied van Vlaams-Brabant ten gevolge van verbrandingsprocessen en indirecte emissies ten gevolge van geïmporteerde elektriciteit. Zowel de uitstoot van koolstofdioxide (CO₂) als van methaan (CH₄) en lachgas (N₂O) wordt gemeten.

De sector 'transport' levert de grootste bijdrage aan de broeikasgasemissies, gevolgd door de sectoren 'huishoudens' en 'handel en diensten'. Transport en gebouwen (residentieel + tertiair) zijn samen verantwoordelijk voor ruim 88% van de emissies. De overige broeikasgassen zijn voornamelijk afkomstig van de sectoren 'industrie' en 'landbouw en natuur'. Bij de sector 'landbouw en natuur' wordt naast de uitstoot door de landbouw ook de jaarlijkse opslag van CO₂ (= negatieve emissies) door productiebossen meegerekend.

Nulmeting 2011	Ton broeikasgasemissies (ton CO ₂)	%
Transport	2.744.356	43,9
Huishoudens (woningen)	1.901.425	30,4
Handel en diensten (tertiair)	905.525	14,5
Industrie (niet ETS)	416.631	6,7
Landbouw en natuur	264.740	4,2
Lokale energieproductie	16.490	0,3
Totaal broeikasgasemissies	6.249.167	100,0

Bron: Departement Omgeving, VITO-studie 'Ondersteuning Burgemeestersconvenant'

Daarenboven vinden overal ter wereld emissies plaats bij de productie, het transport of de afvalwerking van goederen en producten die door Vlaams-Brabanders geconsumeerd worden (voeding, kleding, elektronische apparaten, bouwmaterialen tot meststoffen...). Emissies van woon-werkverkeer of reizen van Vlaams-Brabanders buiten de provinciegrenzen komen daar ook bovenop. Dit soort emissies zijn zeer belangrijk, maar moeilijker te meten.

Op 28 juni 2016 keurde de provincieraad het provinciaal klimaatbeleidsplan 2040 goed. Het vormt de leidraad voor de provincie om samen met gemeenten, bedrijven, kennisinstellingen, middenveld en burgers te evolueren naar een klimaatneutraal en klimaatbestendig Vlaams-Brabant tegen 2040. Het is de ambitie van de provincie om de doelstelling van Europa tegen 2050, nl. een reductie van minstens 80% van de broeikasgassen, versneld te realiseren. De reductie van de CO₂-uitstoot, evenals de evolutie van de geproduceerde hoeveelheid hernieuwbare energie, worden jaarlijks gemonitord. Op deze manier kan de evolutie t.o.v. de nulmeting en de vooruitgang van de doelstellingen in beeld gebracht worden.

De prioriteiten situeren zich op vlak van ruimtelijke ordening, mobiliteit, hernieuwbare energie en wonen en bouwen. De provincie zet maximaal in op kernversterking, slim verdichten en ruimtelijke ontwikkelingen rond mobiliteitsassen en knooppunten. Het versnellen van de *modal shift* van personenwagens naar fiets en openbaar vervoer is voor de provincie een absolute prioriteit. Daarnaast moet er een ambitieuze uitbreiding komen van de hernieuwbare energieproductie. Ook het verhogen van de energieprestaties van woningen en gebouwen biedt een hoog CO₂-reductiepotentieel. De renovatiegraad wordt verhoogd via het stimuleren van individuele en collectieve renovaties. Ook een cultuurshift naar 'anders' en 'kleiner' wonen is belangrijk. Daarnaast worden doelstellingen geformuleerd rond het streven naar een koolstofarme en circulaire economie en duurzame en lokale landbouw. De provincie maakt ook werk van een klimaatbestendige provincie door het landschap weerbaar te maken voor klimaatverandering. Alle acties worden gebundeld in het klimaatactieprogramma 2020-2025.

Onder impuls van de provincie ondertekenden 60 van de 65 Vlaams-Brabantse gemeenten het eerste Europees Burgemeestersconvenant. In die context keurden nagenoeg al deze gemeenten een eigen klimaatactieplan goed en voeren dit uit. De provincie speelt hier als tussenliggend beleidsniveau een belangrijke stimulerende en ondersteunende rol en zet verder in op haar rol als coach van de gemeenten. Zo kunnen de gemeenten een beroep doen op de provincie voor het schrijven van de volgende generatie klimaatplannen (SECAP's)

Naast gemeenten zijn ook bedrijven, kennisinstellingen, scholen, middenveld en burgers essentieel om de klimaatambities waar te maken. Ook hier kan de provincie als facilitator een belangrijke rol spelen door samenwerkingen op te zetten en klimaatacties te ondersteunen om zo de nodige lokale dynamiek op gang te brengen.

Om de oproep tot mobilisatie kracht bij te zetten is het belangrijk dat de provincie ook zelf het goede voorbeeld geeft en naar klimaatneutraliteit streeft voor haar eigen werking. De klimaatdoelstellingen die geformuleerd zijn zowel op internationaal niveau als in een Europese, Vlaamse en federale context, zijn ambitieus. Gelet op het deels verouderd gebouwpatrimonium van de provincie Vlaams-Brabant, is het met het oog op de provinciale voorbeeldfunctie van belang om ook voor ons eigen patrimonium doelstellingen te formuleren en zo legislatuur na legislatuur te evolueren naar klimaatneutrale gebouwen in 2040. Verder wordt werk gemaakt van het verder verduurzamen van het aankoopbeleid en van de verplaatsingen (woon-werk verkeer en dienstverplaatsingen).

7.3 Noord-Zuid

De uitdagingen waar we ook als provincie voor staan worden steeds globaler.

De problematiek rond klimaatverandering bijvoorbeeld, heeft op haar beurt belangrijke effecten op migratiestromen, gezondheid, beschikbaarheid van grondstoffen (o.a. water), enzoverder. Een lokale, traditionele en lineaire manier van denken en handelen volstaat niet om een oplossing te bieden op deze problemen. Zowel individuele burgers, middenveldorganisaties, privébedrijven als overheden vormen een deel van de oorzaak alsook een deel van de oplossing en dit over alle grenzen heen. Een andere en complementaire aanpak, naast de specifieke benadering voor het eigen provinciaal grondgebied, is bijgevolg nodig.

Als provincie Vlaams-Brabant hebben we een unieke kans om samen te werken met belangrijke Vlaams Brabantse instellingen en organisaties met ervaring in noord-zuidwerking om die complementaire aanpak vorm te geven. Er zijn heel wat mondiale en klimaatgerichte initiatieven en opportuniteiten mogelijk vanuit Vlaams-Brabant, maar er is weinig samenwerking en kennisdeling tussen de verschillende actoren. De focus wordt meer dan ooit de samenwerking met en tussen partners faciliteren binnen de globale uitdagingen van vandaag. De provinciale noord-zuid werking richt zich op het klimaatbeleid, met de focus op terreinrealisaties en dit via drie sporen: klimaatmitigatie (CO₂-reductie), klimaatadaptatie (water) en circulair bouwen.

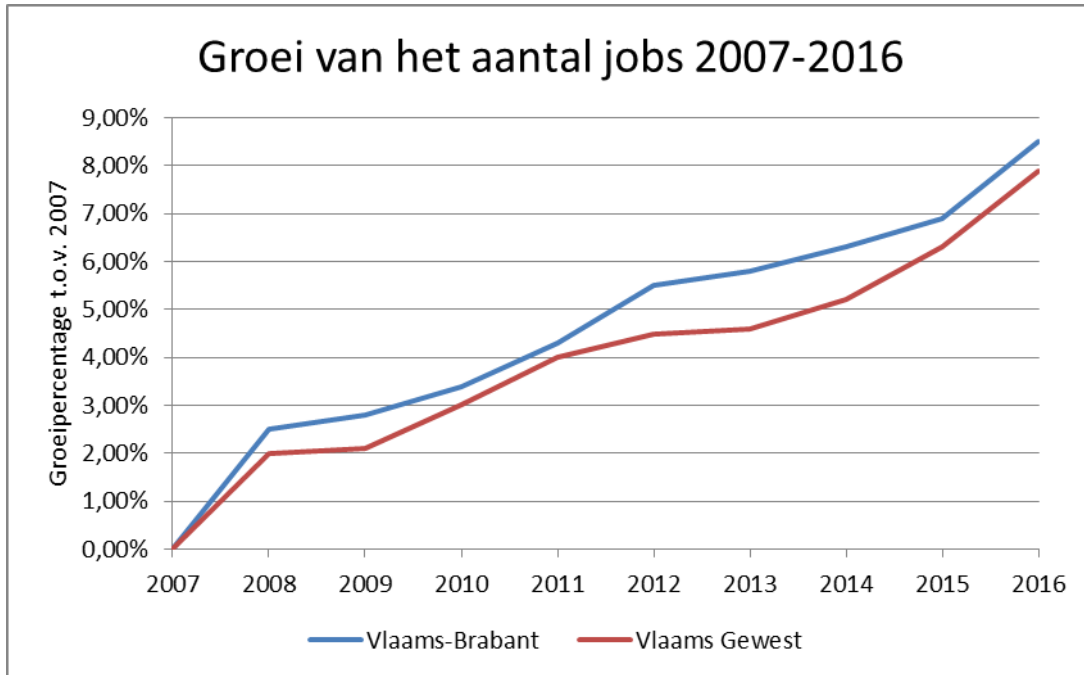
ONDERNEMEN IN EEN GLOBALISERENDE CONTEXT

8 Economische omgeving

8.1 Jobs en ondernemerschap

Het aantal jobs in Vlaams-Brabant steeg tussen 2007 en 2016 van 447.379 naar 485.391. Dat is een stijging met 8,5%. In Vlaanderen bedroeg de groei 7,9%.

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ, RSVZ, RSZ, RSZPPO, RSVZ, RVA (Bewerking Steunpunt Werk)

Eind maart 2019 telde de provincie Vlaams-Brabant 98.354 ondernemingen, wat overeenkomt met 86 ondernemingen per 1.000 inwoners. Dit is minder dan het Vlaamse gemiddelde van 90 ondernemingen per 1.000 inwoners.

In 2018 kende de provincie 8,6 starters per 1.000 inwoners. Ook daarmee scoort Vlaams-Brabant onder het gemiddelde van de Vlaamse provincies. Vlaams-Brabant kende in 2018 met 11,9% wel een opmerkelijke stijging van het aantal startende ondernemingen (enkel Oost-Vlaanderen doet nog beter). Bovendien is de overlevingsgraad van die startende ondernemingen (68%) in Vlaams-Brabant het hoogst van alle provincies.

	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Ondernemingen per 1.000 inwoners (31/03/2019)	86	90
Nieuw opgerichte ondernemingen per 1.000 inwoners 2018	8,6	8,9
Procentuele toename aantal starters, 2018 t.o.v. 2017	11,9%	11,6%
Overlevingsgraad: % van de ondernemingen die gestart zijn in 2014, en nog actief zijn eind 2018	68,0%	66,7%

Bronnen: Ondernemingen: Statbel / Inwoners: Rijksregister / Starters: Startersatlas Unizo-Graydon-UCM

Een wereld in verandering heeft meer dan ooit nood aan ondernemers en ondernemende mensen om iets in gang te zetten.

Vandaar onze blijvende inzet op promotie van het zelfstandig ondernemerschap, ook bij de jongeren.

De arbeidsmarkt staat onder hoogspanning; ook in Vlaams-Brabant. De arbeidsmarkt in Vlaams-Brabant trekt sterk aan. Zo ontving VDAB in Vlaams-Brabant 5% meer vacatures eind april 2019 dan het jaar ervoor. Van de meer dan 32.000 ontvangen vacatures het voorbije jaar staan er nog 6.188 open. Daar staat tegenover dat er in onze provincie 25.877 niet-werkende werkzoekenden zijn. Er is dus een duidelijke mismatch tussen vraag en aanbod van arbeid. Dat komt o.a. omdat er onder deze niet-werkende werkzoekenden een relatief grote groep mensen zijn (1.798 om precies te zijn) die omwille van de medisch, mentale, psychisch, psychiatrische of sociale redenen een grote afstand tot de arbeidsmarkt vertonen (de MMPPS doelgroep).

Sociale economie en brug onderwijs-arbeidsmarkt

Om de werkgelegenheid van deze doelgroep te bevorderen wil de provincie Vlaams-Brabant de sociale economie versterken en het inclusief ondernemerschap binnen de reguliere economie bevorderen. Daarnaast zetten we ook acties op touw om knelpuntberoepen in de sectoren zorg en logistiek weg te werken, met o.a. het Provinciaal OverlegPlatform Zorgberoepen.

8.2 Ruimte voor economie

Vlaams-Brabant heeft relatief weinig bedrijventerreinen. Slechts 11,2% van de bebouwde oppervlakte is bedrijventoneel, een stuk lager dan alle andere provincies en dan het Vlaams Gewest. Van die beperkte oppervlakte van circa 6.000 ha is volgens de meest recente cijfers van VLAIO² slechts 1,8% (nl. 108 ha) actief beschikbaar op de markt. Dit leidt er toe dat de prijzen in Vlaams-

² Bronnen: Bezettingstabel bedrijventerreinen VLAIO (<https://www.vlaio.be/nl/begeleiding-advies/bedrijfshuisvesting/op-zoek-naar-een-geschikte-bedrijfslocatie/gis>), oppervlaktecijfers FOD Economie – Statbel (<https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/bodembezetting-volgens-het-kadasterregister#figures>) en eigen berekening.

Brabant relatief hoog zijn, vooral in de Vlaamse Rand. De schaarse nieuwe terreinen die op de markt komen worden aangeboden tegen prijzen in de categorie 150-300 euro per vierkante meter³.

	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Oppervlakte voor bedrijvigheid (t.o.v. bebouwde oppervlakte)	11,2%	15,8%

Bron: Statbel

Een sterke economie heeft nood aan gunstige omgevingsfactoren. Daarom zet de provincie in op ruimte voor economie

Er is nog weinig maatschappelijk draagvlak voor het aansnijden van open ruimte voor de ontwikkeling van bedrijventerreinen. In de lijn van het ruimtelijk beleid⁴ zijn intensivering, verwevenheid en multimodaliteit sleutelwoorden. Kritische factor voor reconversieprojecten is de doorlooptijd. Teer punt van de verwevenheid is de mogelijke maatschappelijke weerstand tegen de aanwezigheid van bepaalde economische activiteiten in woonomgevingen.

Via eigen projecten en via de POM Vlaams-Brabant zet de provincie in op 2 sporen; het (her)gebruik met optimalisatie van bestaande economische ruimte en de stedelijke (her)ontwikkelingen. Dit vinden we ook terug in de ruimtelijk-economische agenda van de provincie, waar de focus op de bestaande bedrijventerreinen, op stedelijke gebieden en op ontwikkelingen nabij knooppunten van openbaar vervoer terug komt. De provincie Vlaams-Brabant besteedt binnen haar werkgebied aandacht aan meervoudig ruimtegebruik, energie-efficiëntie, gedeelde diensten, bedrijventerreinbeheer, collectief (afval-) (en) waterbeheer, duurzame architectuur, landschappelijke inpassing en verweving van ecologische structuren. De provincie en POM Vlaams-Brabant realiseren deze duurzame bedrijventerreinen in een partnerschapsmodel met de betrokken gemeenten en in actieve dialoog én in operationele samenwerking met het bedrijfsleven.

Ook met de installatie van een ondernemersloket voor de regio Zuidoost-Hageland worden de vragen van het bedrijfsleven naar bedrijventerreinen afgetoetst aan het aanbod inzake bedrijfsruimte.

8.3 Detailhandel

De detailhandel is een sector in verandering. Verschillende evoluties liggen aan de basis en hebben als gevolg dat het (basis)aanbod aan voorzieningen en detailhandel in dorps- en stadskernen zwaar onder druk komt te staan. **In 2018 gebeurde reeds 18% van de totale bestedingen in België online**, goed voor een online besteding van 10,67 miljard euro (Becommerce; 2018). De komst van

³ Bron: Ruimtelijke Staat Vlaanderen – Thema 3, Werken

(https://www.ruimtevlaanderen.be/Portals/108/docs/Onderzoek/Thema_3_Werken.pdf).

⁴ Zie in het bijzonder de Conceptnota Ruimte Vlaams-Brabant, p. 147 e.v.

(https://www.vlaamsbrabant.be/binaries/PRJ2011003_Conceptnota_VERSIE_DEPUTATIE_verkleind_tcm5-136846.pdf)

het internet en e-commerce leidt tot een grote transparantie in prijzen, waardoor de consument eenvoudig en snel prijzen kan vergelijken. De marges van de retailers staan dus onder druk. De zelfstandige handelaar heeft het hierdoor moeilijk. **Terwijl in 2010 bijna 21% van alle handelspanden in onze provincie behoorde tot een keten, is dat cijfer in 2019 al opgeklommen tot meer dan 27% (tegen 24% in Vlaanderen).**

Hoewel er een dalende trend is in het aantal panden, zien we een **stijgende trend in het aantal vierkante meters winkelvloeroppervlakte (WVO)**. Handelspanden worden dus groter, een trend die hand in hand gaat met de filialisering.

Bovendien zien we dat **de tendens waarbij retail zich vestigt in de periferie, zich voortzet**. Terwijl er in 2010 nog 284.000m² WVO gelegen was langs een steenweg in Vlaams-Brabant, is dit in 2019 al bijna 455.000m² (volgens winkelgebiedstype 'baanconcentratie', gedefinieerd door Locatus).

Een trend die zich aftekent voor gans Vlaanderen, vinden we ook terug in onze provincie. **De leegstaande WVO is de laatste tien jaar procentueel gestegen:** van 6,1% in 2010 naar 9,9% in 2019 (11,7% in Vlaanderen). Tegelijkertijd zien we dat het totaal aantal vierkante meters WVO bijna jaarlijks toeneemt. **De leegstand neemt vooral toe in centrale winkelgebieden.** Waar in 2010 nog een kleine 9% van de totale WVO voor detailhandel leegstond in de Vlaams-Brabantse kernen, is dat percentage in 2019 gestegen tot bijna 15% (18,7% in Vlaanderen). De stijging van leegstand in kernen kan bijdragen tot de verloederding van de woonkernen, ondermijning van de kernfuncties en zodoende tot een verminderde leefbaarheid van het stedelijk milieu.

Detailhandel in levendige kernen waar het aangenaam toeven is.

De provincie Vlaams-Brabant ondersteunt daarom de steden en gemeenten bij het uittekenen van hun detailhandelsbeleid. De interprovinciale visie detailhandelsbeleid bepaalt daarvoor de 7 krachtlijnen die aan de basis liggen van de ondersteuning door de provincie.

De 7 krachtlijnen van de interprovinciale visie detailhandelsbeleid zijn:

- Kernversterking als basis voor vitale steden en gemeenten
- Een selectief locatiebeleid voor nieuw winkelaanbod
- Herstructureren en verdichten eerder dan creëren van nieuwe concentraties detailhandel
- Een toegankelijk basisaanbod in buurten en kernen
- Detailhandelsbeleid vraagt om een geïntegreerde en integrale aanpak
- Een structurele aanpak van het detailhandelsbeleid
- Handelsbeleid op maat van de gemeente

We nemen ook zelf de trekkersrol waar een bovenlokale aanpak nodig is. Dit doen we bijvoorbeeld met het pilotoproject voor de baanwinkels rond de N10, waarin we de interprovinciale ruimtelijke visie juridisch verankeren.

8.4 Land- en tuinbouw

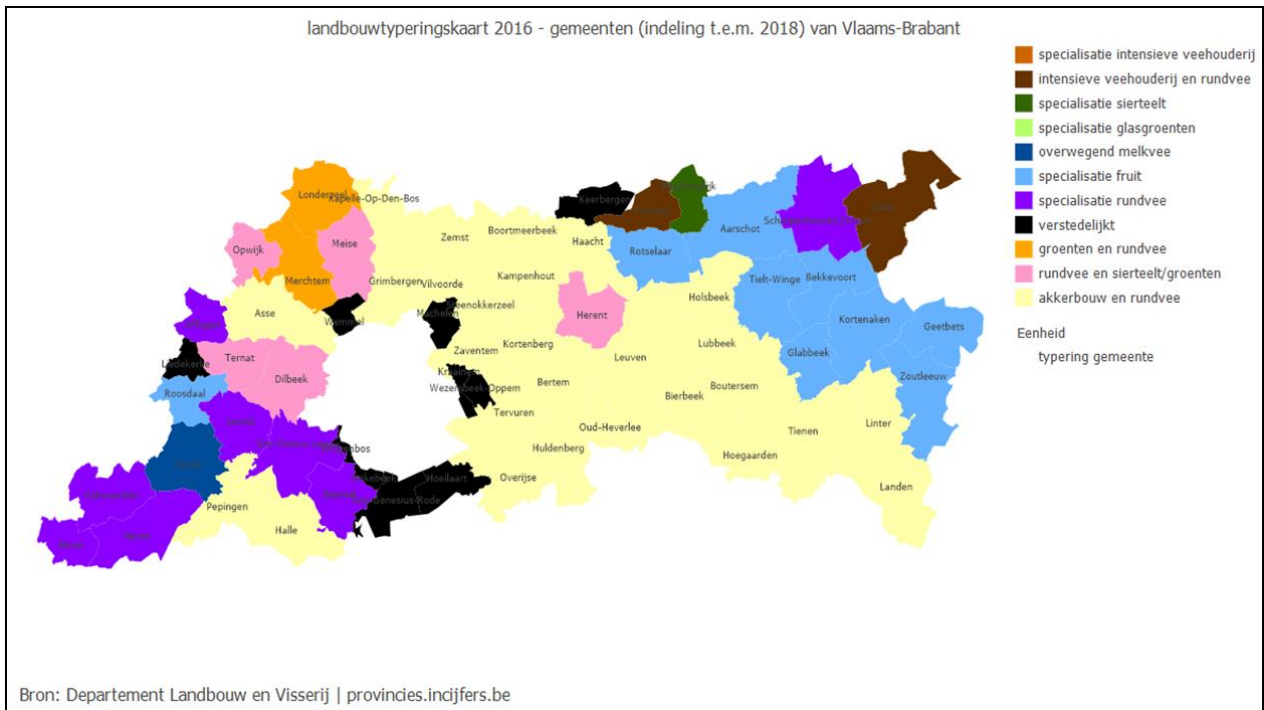
Vlaams-Brabant wordt door haar verstedelijkte karakter niet meteen geassocieerd met landbouw. En **toch wordt 42% van de oppervlakte gebruikt voor landbouw (ongeveer 90.000 ha), die als primaire producent ook een belangrijke economische speler is in het grotere agrovoedingscomplex.** Cijfers van de Nationale Bank van België van 2016 geven aan dat de toegevoegde waarde bij vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten ruim 1,1 miljard bedraagt in Vlaams-Brabant. Van 2010-2016 is de toegevoegde waarde met ruim 20% gestegen in onze provincie.

2016	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Toegevoegde waarde vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	€ 1.105 miljoen	€ 5.929 miljoen
Toename toegevoegde waarde 2010-2016	20,6	16,3

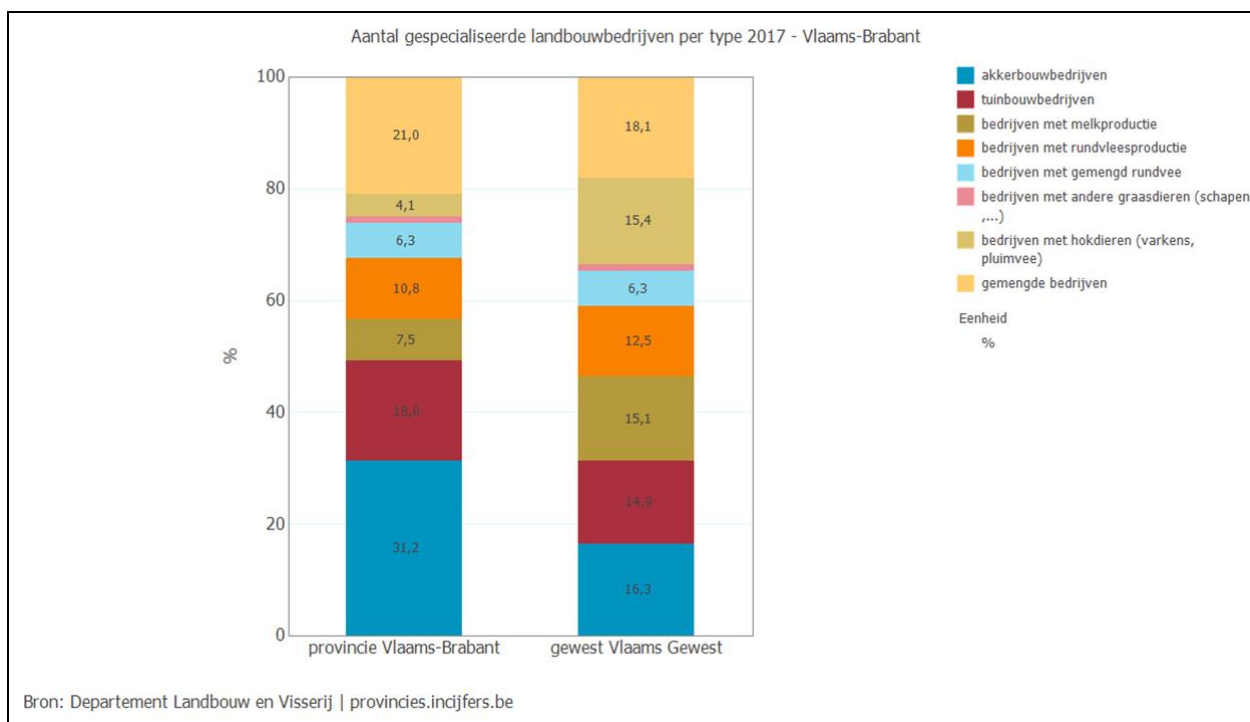
Bron: Nationale Bank van België / via provincies.incijfers.be

Naast een aantal grote voedingsbedrijven, telt de provincie Vlaams-Brabant ook vele kleine en middelgrote ambachtelijke streekproducenten. Deze dragen bij tot duurzaamheid en korte keten. Deze maatschappelijke trends hebben de wind in de zeilen en consumenten worden meer en meer overtuigd van hun belang. Andere troeven van onze streekproducten zijn kwaliteit en authenticiteit en ze dragen bij tot de streekidentiteit. Vanzelfsprekend zijn deze producenten ook vanuit economisch oogpunt belangrijk. Dit effect wordt bovendien versterkt door de samenwerking met winkelpunten, horeca, toerisme en logies, die hier allen wel bij varen. Dit zien we ook vertaald in de samenstelling van de leden van de vzw Streekproducten Vlaams-Brabant, die 190 producenten, 68 streekhoekjes, 35 horecazaken, 53 straffe streekgemeenten, 14 logies en 10 aanbieders van arrangementen verenigt.

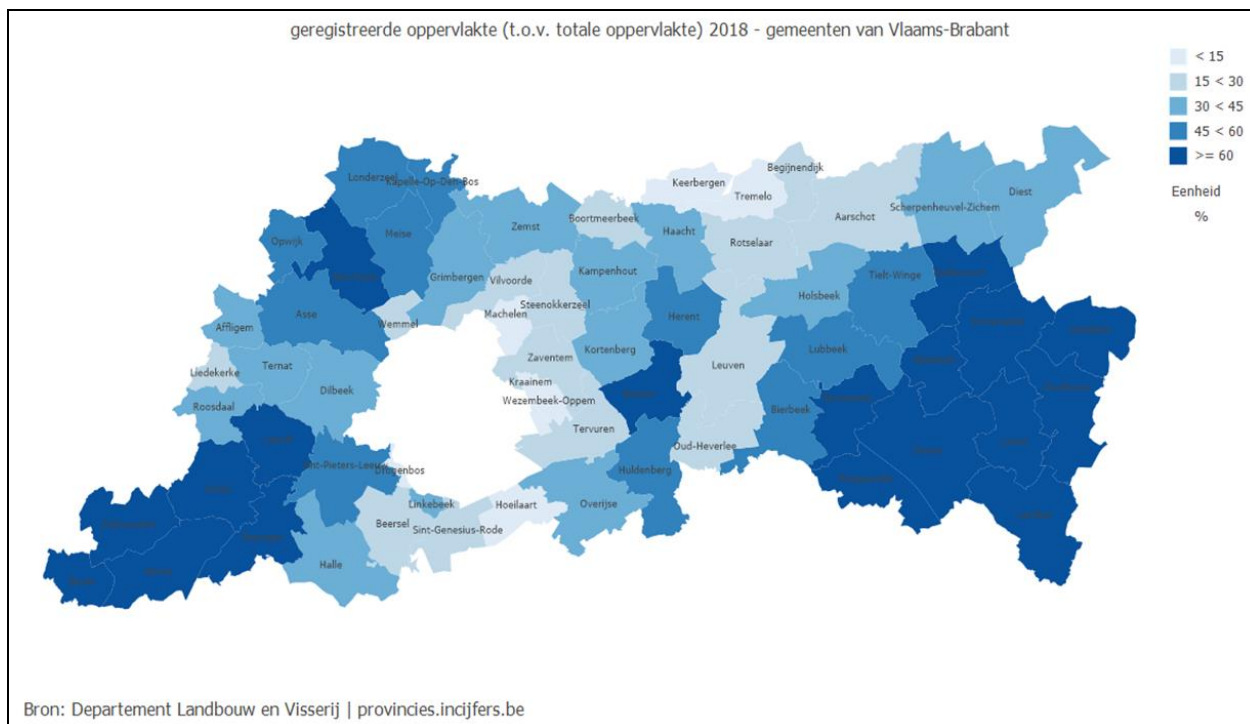
Vlaams-Brabant wordt vooral gekenmerkt door akkerbouw, fruitteelt en rundvee, maar heeft daarnaast een grote diversiteit aan landbouw, zowel naar type als naar intensiteit. Akkerbouwteelten zoals granen, suikerbieten en aardappelen nemen ruim 60% van de landbouwoppervlakte in. Ook tuinbouw is nadrukkelijk aanwezig met fruitteelt voornamelijk in het Hageland (26% van de Vlaamse boomgaarden ligt in Vlaams-Brabant en daarvan ligt het grootste deel in het Hageland) en andere typische teelten zoals witloof.

Intensieve veehouderij (varkens en pluimvee) komt in vergelijking met elders in Vlaanderen nauwelijks voor (+/- 3% van het Vlaamse aandeel, in Vlaams-Brabant waren er in 2017 0,15 miljoen varkens, in heel Vlaanderen 6 miljoen).

De typische landbouwgebieden Hageland, Pajottenland en noordwest-Brabant vallen duidelijk op wanneer je de kaart bekijkt van het landbouwgebruik t.o.v. de totale oppervlakte.

Belangrijkste trend in de landbouwsector is een doorgedreven aandacht aan duurzaamheid, o.a. op het gebied van klimaat (bijv. energiebesparing, productie van hernieuwbare energie, koolstofopslag in de bodem) en water- en luchtkwaliteit (gerichter gebruik van bemesting en gewasbeschermingsmiddelen, stalconcepten). **Daarnaast is er ook veel meer aandacht voor multifunctionele landbouw.** Getuige hiervan zijn o.a. de sterke toename van het aantal landbouwbedrijven met korteketenverkoop (40% stijging van 2016 naar 2018 in Vlaams-Brabant en Brussel) en het stijgend aantal Boeren Met Klasse (landbouwenducatie) en zorgboerderijen.

2018	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Biologische landbouwbedrijven (op totaal)	3,5%	2,2%
Hoeveproducenten (op totaal landbouwers)	4,9%	3,3%

Bron: bio: Bioforum; producenten: FAVV / via provincies.incijfers.be

Boeren met kennis: innovatie door praktijkonderzoek en voorlichting

Het praktijkonderzoek heeft als doelstelling om een leefbare land- en tuinbouw te ondersteunen, die veilig voedsel produceert, bijdraagt aan een kwalitatieve en duurzame leefomgeving, economische ontwikkeling, uitstraling en identiteit van de regio. Door praktijkonderzoek zullen duurzame teelten en -technieken sneller en sterker toegepast worden. De proefcentra combineren zowel waardevolle tradities als innovatie. De communicatie wordt geoptimaliseerd in functie van de specifieke doelgroep.

Hoeve- en streekproducenten

Vlaams-Brabantse hoeve- en streekproducenten worden ondersteund en geprofessionaliseerd. De streekproductenwerking is een samenspel van landbouw, toerisme, economie, leefmilieu en cultuur. Hiermee versterken we het lokaal economisch weefsel en de streekidentiteit. Duurzame voedselconsumptie zit in de lift, door het korte keten principe spelen we hier op in. Naast de producenten worden o.a. ook de gemeentes, verkooppunten, horecazaken en logies betrokken.

Boeren met burens: multifunctionele landbouw in agrarische ruimte

In onze dichtbevolkte en sterk verstedelijkte provincie hebben landbouwers veel burens. Multifunctionele landbouw wint aan belang bij streekontwikkeling. Als provincie zetten we sterk in op o.a. landbouwenducatie, landschapsintegratie, zorgboerderijen en korte keten en dit door ondersteuning, advisering of het actief promoten. Het landbouwloket is het aanspreekpunt voor lokale besturen m.b.t. landbouw. Het behoud van voldoende kwalitatieve ruimte voor land- en tuinbouw is een belangrijke doelstelling waarbij er naar gestreefd wordt landbouwbedrijven optimaal te laten functioneren binnen de multifunctionele open ruimte. De bestrijding van schadelijke planten en dieren blijft een zorg.

Plattelandsbeleid

Het provinciale plattelandsbeleid is, naast een gebiedsgericht, een geïntegreerd en gedifferentieerd beleid. Het gebiedsgerichte kader houdt rekening met de verschillen tussen regio's en beschikt over een aangepast instrumentarium om maatwerk te leveren. Er wordt een transversaal plattelandsbeleid nagestreefd samen met alle partners actief op het platteland. Deze inspanningen dragen bij tot een inclusief en welvarender platteland, waarbij gestreefd wordt naar een goede omgevingskwaliteit.

9 Internationale samenwerking

Voor onze regio is internationalisering van groot belang. In 2018 hebben buitenlandse bedrijven 4,24 miljard euro geïnvesteerd in Vlaamse vestigingen: het hoogste bedrag ooit én een verdubbeling in vergelijking met 2017. Ook het aantal directe jobs dat door buitenlandse bedrijven wordt gecreëerd, bleef in 2018 hoge toppen scheren. Het aantal nieuw aangekondigde investeringsprojecten ging mee omhoog met 8,8% (van 215 naar 234). Bovendien tekenden buitenlandse investeerders in 2018 voor 5.339 nieuwe jobs. Ook qua export deden de Vlaamse bedrijven het vorig jaar beter dan ooit met een recordbedrag van 328 miljard euro. In 2018 steeg de Vlaamse export met 3,45% in vergelijking met 317 miljard euro in 2017. Dit is de 9e uitvoerstijging op rij en één van de hoogste groeipercentages sinds 2010, het jaar waarin onze export zich uit de economische crisis hees. Ook in 2018 voerden de chemische en farmaceutische industrie het Vlaamse exportpeloton aan: met 75,3 miljard euro aan internationale afzet zijn ze samen goed voor 22,9% van de totaaluitvoer. Chemie en farmaceutica worden op de voet gevolgd door transportmateriaalsector, goed voor een aandeel van 12,6% van de totale Vlaamse jaarexport.

Vlaams-Brabant als kruispunt van vele werelden!

Internationale samenwerking zit in het DNA van onze provincie. Deze eigenschap van ons provinciaal weefsel versterken we dan ook voluit door de troeven van onze kennisregio maximaal uit te spelen in de samenwerking met de focusregio's. **De provincie bouwt strategische banden uit met Europese focusregio's** als Noord-Brabant, Kopenhagen, het Zweedse Skåne en het Duitse Rhein-Neckar, **maar ook met de innovatieve Chinese topregio Chengdu** die een perfecte match is met de clusterwerking van Smart Hub Vlaams-Brabant. De provincie fungeert als aanspreekpunt en organiseert, neemt deel aan of ontvangt buitenlandse missies. We initiëren ook eigen projecten.

Onze aanpak werkt in twee richtingen: binnenlandse partners helpen om hun exportinspanningen te optimaliseren en buitenlandse investeerders ondersteunen om de weg te vinden naar de added value van onze bedrijven en economie. Bij onze projecten en activiteiten betrekken we maximaal overheden, bedrijven en kennisinstellingen (*triple helix*). We stemmen de missies en onze strategie ook af met de Vlaamse, Brusselse, Belgische en Europese overheden. Internationale projectontwikkeling levert bovendien extra financiële middelen op voor onze regio. De provincie bouwt op die manier aan hechte relaties met regio's die de troeven van Vlaams-Brabant aanvullen en versterken. Het zijn net als onze provincie kennisregio's die sterk zijn in gezondheid, voeding, logistiek, cleantech en de creatieve sector. Ze behoren tot onze belangrijkste handelspartners en het zijn bovendien regio's waarmee de *triple helix* vlot kan samenwerken.

10 Europese projecten

De Europese subsidieprogramma's draaien in grote mate rond het **bieden van oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen in een regionale ontwikkelingscontext**. De onderwerpen liggen meestal op het vlak van ondernemerschap, transitie naar een koolstofarme economie en duurzaam gebruik grondstoffen, milieu, innovatie (onderzoek en ontwikkeling), mobiliteit, grensoverschrijdende samenwerking, arbeidsmarkt en plattelandsontwikkeling, waaronder omgevingskwaliteit. Deze onderwerpen zijn Europees vastgelegd⁵ en worden verdergezet in een Vlaamse agenda. De verschillende EU-programma's zijn ondergebracht bij diverse Vlaamse departementen en agentschappen.

De Vlaamse provincies hebben een sterk ontwikkelde expertise rond de EU-ontwikkelingsfondsen⁶ opgebouwd. Door het grotere werkgebied dan een gemeente of intercommunale, maar een nabijere betrokkenheid dan Vlaanderen kan bieden, heeft het provinciale niveau net de juiste schaal om inzet te bundelen. Een individuele gemeente kent te weinig bestuurskracht om op Europa in te zetten zonder hulp. Vlaanderen staat dan weer te veraf om de streekeigen mogelijkheden vol te benutten.

Zowel op het vlak van projectacquisitie als de technische aspecten van de EU-subsidiedossiers betekenen de provincies een aanzienlijke meerwaarde voor alle projectpartners. Zowel in opmaak van de dossiers als in de uitvoeringsfase van de projecten wordt de deskundige begeleiding vanuit de provinciale contactpunten benut door de promotoren. De geïntegreerde provinciale contactpunten functioneren als duidelijke toegangspunten voor geïnteresseerde actoren. Projecten worden georiënteerd op het programma waar ze het meeste kans maken.

Projectwerving

De provincie Vlaams-Brabant werkt naar het **binnenhalen van Europese projecten** naar de regio. Daarbij wordt op verschillende Europese programma's en verschillende schaalgroottes ingezet. De provincie ontsluit zo Europese middelen naar de Vlaams-Brabantse lokale overheden, middenveld, onderzoeks- en bedrijfsleven.

De inzet van de provincie situeert zich steeds in een 'multi-governance' omgeving, in hoofdzaak **met Vlaanderen en Europa en meestal in een breder partnerschap** met andere provincies en/of andere regio's in Europa. We haken altijd in op beleidskapstukken die voortvloeien uit zowel de Europese, Vlaamse als provinciale agenda. Weliswaar trachten we ook aan de voorkant van dat proces al van invloed te zijn. Zo wordt vanuit de provincie en de Vereniging van Vlaamse Provincies geijverd voor Europese thema's die aansluiten bij onze belangen. De verdere projectwerving en selectie is zo veel mogelijk in lijn met het provinciale beleid. Met aandacht voor o.a. plattelandsontwikkeling, gebiedsgericht werken en regionale ontwikkeling.

Post 2020 verwachten wij in de structuur- en investeringsfondsen een blijvende inzet op: innovatie en ondernemerschap, koolstofarme economie en grondstoffen, aandacht voor connectiviteit (ruimtelijk-economische omgevingsfactoren, mobiliteit, digitalisering), plattelandsontwikkeling en stedelijke ontwikkeling. In deze thema's (slimmer, groener, digitaal Europa) blijft de hoofdmoot aan kansen op Europese middelen zich situeren.

Projectbegeleiding

⁵ Zie 'Europe budget for the future' https://ec.europa.eu/commission/future-europe/eu-budget-future_nl

⁶ In het bijzonder de Europese structuur- en investeringsfondsen (ESIF)

De provincie werkt transversaal met een ruime thematische scope als voorkauwer voor andere diensten en actoren. Ze ziet opportuniteiten, werkt ze uit, geeft ze door en zorgt voor de procesbegeleiding. Er wordt ingezet op de ondersteuning van provinciale diensten in het kader van de Europese- en programmaregelgeving, in het bijzonder op het vlak van de financiële projectopvolging, controles en juridische vereisten.

De provincie treedt ook op als projecttrekker. Met het projectbureau, waar sinds maart 2019 mee is gestart, heeft de provincie het juiste instrument om dit voor de organisatie te ondersteunen. Dit geeft ons de capaciteit en slagkracht om snel projectmatig te ageren.

Inkomensdiversificatie

Buiten de Europese structuur- en investeringsfondsen zet de provincie ook in op andere minder 'grijpklare' Europese middelen. Wij anticiperen op en investeren in kennis in toekomstige evoluties in programmastructuren en thema's, zoals in de thematische programma's van de Europese Commissie (in centraal beheer EU). De werking met de focusregio's, opgezet met als doel om op middellange termijn vruchten af te werpen is een uiterst geschikte strategie om de diversificatie in project- en programma-aanwezigheid te maximaliseren.

Daarnaast zal het concept Slimme Regio tevens als een streekmotor werken, die ook Europees aansluiting krijgt.

SLIM NAAR DE TOEKOMST

11 Innovatie en technologie

11.1 Innovatie

Vlaams-Brabant staat sterk als kenniseconomie.

De bruto binnenlandse uitgaven aan 'Research and Development' (R&D) in verhouding tot het bruto binnenlands product van Vlaams-Brabant bedraagt 4,24%. Dat is het hoogste van Vlaanderen, en het op één na hoogste van het land.

	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
bruto binnenlandse uitgaven aan R&D (2015)	4,24%	2,67%
Loontrekkende tewerkstelling in hoogtechnologische sectoren (t.o.v. totaal) (2016)	53,7%	52,5%

Bron: Uitgaven: Eurostat / Tewerkstelling: RSZ en RSVZ

Vlaams-Brabant huisvest een unieke concentratie van toonaangevende kennisinstellingen, clusterorganisaties en innovatieve bedrijven. Denk maar aan de KU Leuven en de hogescholen, het onderzoekscentrum imec, UZ Leuven, VUB en DSP Valley. Bij de innovatieve bedrijven vinden we zowel veelbelovende start-ups en scale-ups als grote wereldspelers. Deze zijn de motor van onze Vlaams-Brabantse kenniseconomie en zorgen voor tewerkstelling en welvaart in de regio. Zo stellen alleen al KU Leuven 10.519 VTE (waarvan 7.000 VTE onderzoekers) en UZ Leuven 8.167 VTE te werk (2018). Er werden ook al 128 spin-offs van de universiteit opgestart die intussen 6.700 personen tewerkstellen. 4,1% van de Vlaams-Brabantse beroepsbevolking is actief in onderzoek en ontwikkeling, met grote voorsprong het hoogste percentage van de Vlaamse provincies (in 2015). Ook wat betreft de uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling door bedrijven en kennisinstellingen steekt Vlaams-Brabant er met 4,3% van het Bruto Binnenlands Product bovenuit (in 2015). Vlaams-Brabant is dus de kennisregio bij uitstek.

De kennisinstellingen voeren vooruitstrevend onderzoek, zo blinken ze uit in de *Key Enabling Technologies*: nanotechnologie, micro- en nano-elektronica, fotonica, geavanceerde materialen, biotechnologie en geavanceerde productietechnologieën.

De luchthaven Brussels Airport is een belangrijke groeimotor met een directe tewerkstelling van bijna 24.000 werknemers in 317 bedrijven. In 2018 werden 25.675.939 passagiers vervoerd en niet minder dan 543.493 ton vracht in-en-uitgevlogen.

Ook de centrale ligging bij Brussel met zijn internationale instellingen en bedrijven, en de VUB is een onmiskenbare troef.

Innovatieve producten en diensten zorgen voor oplossingen voor de grote uitdagingen van vandaag, onder meer op het vlak van mobiliteit, veiligheid, onderwijs en klimaat. Er schuilt dus een groot algemeen maatschappelijk belang in het stimuleren van innovatie. De rol van innovatie als motor van de maatschappij.

Vlaams-Brabant, een innovatieve kennisregio in het hart van Europa

De uitdaging is om deze kennis vervolgens te laten doorstromen en valoriseren door de bedrijven. Het provinciebestuur ondersteunt het Vlaams-Brabantse ecosysteem. Initiatieven zoals Smart Hub Vlaams-Brabant en Leuven Mindgate hebben een faciliterende rol in dit geheel.

Smart Hub Vlaams-Brabant is een initiatief van de provincie Vlaams-Brabant, VOKA Vlaams-Brabant, KU Leuven, VUB en POM Vlaams-Brabant. Missie is het stimuleren van innovatie, het bevorderen van de samenwerking tussen kennisinstellingen en ondernemingen en het aantrekken van (buitenlandse) investeringen. Smart Hub Vlaams-Brabant focust op 5 innovatieve clusters: logistics, health, food, cleantech en creativity. Door het versterken van de samenwerking tussen kennis- en onderzoeksinstituten en het bedrijfsleven zal de provincie haar rol als motor voor de kenniseconomie in Vlaanderen verder uitbouwen. Concreet wordt er ingezet op:

- **community building**, door het samenbrengen van bedrijven, kennisinstellingen en overheden (de zgn. triple helix);
- **projectwerking**, via de ondersteuning van samenwerkingsprojecten tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden in de speerpuntsectoren;
- **branding**, door het promoten en profileren Vlaams-Brabant als unieke kennisregio in binnen- en buitenland;
- **internationalisering**: het stimuleren van internationale samenwerkingsverbanden en -projecten voor de Vlaams-Brabantse bedrijven en kennisinstellingen.

11.2 Slimme regio

In een slimme regio creëren overheden samen met bedrijven, onderzoeksinstituten, lokale besturen en burgerinitiatieven oplossingen voor uitdagingen als files, vervuiling, klimaatverandering, de leegstand van handelspanden, de onderbenutting van toeristische troeven, zware administratieve lasten of de vraag naar meer participatiemogelijkheden. Ze combineren daarbij uiteenlopende gegevens die tot voor kort niet gebruikt werden of zelfs gewoonweg niet verzameld konden worden. Met name real-time data - gegevens die onmiddellijk via sensoren of ANPR-camera's binnenlopen - biedt kansen om veel efficiënter en doelgerichter te gaan werken.

Vlaanderen zet al in op slimme steden, in sommige steden en gemeenten in Vlaams-Brabant lopen eerste projecten en een aantal intercommunales en bedrijven biedt in dit nieuwe domein al diensten aan. **De provincie neemt hierin een cruciale coördinerende, regisserende en ondersteunende rol op.** Zo kan ze ertoe bijdragen dat heel Vlaams-Brabant kan genieten van de voordelen die een slimme regio biedt. De investeringen die daarvoor gebeuren worden daardoor goed op elkaar afgestemd, strategisch en kostenefficiënt.

De provincie legt de nadruk op 'samenwerken' in de zogenoemde quadruple helix: de noden en verwachtingen van de lokale besturen bevragen en in kaart brengen, bovenlokale expertise bundelen voor de lokale besturen en hen in hun rol bijstaan.

De dienstverlening naar de lokale besturen wordt uitgebreid en de provincie treedt op als de verbindende factor. Dataverzameling en -opslag, software die data verwerkt en toepassingen om data nuttig te gebruiken zijn duur en het aanbod is onoverzichtelijk. Het is zeker efficiënter als gemeenten zich groeperen en samen kiezen voor bepaalde oplossingen. In tandem met VERA,

onze partner bij deze uitdaging, kunnen we zowel kleine als grote gemeenten de stapstenen aanreiken om tot een slimme regio te komen.

Daarnaast werkt het provinciebestuur ook zelf slimme regio-oplossingen uit, zoals slimme fietssnelwegen en slimme waterlopen. Die kunnen onze dienstverlening verbeteren, gemeenten en andere actoren inspireren en samenwerking in de hand werken.

Onder impuls van de digitale transformatie en de gevolgen hiervan op vlak van regelgeving en openbaarheid van bestuur, evolueert onze organisatie zelf eveneens naar een **slim bestuur**. De snelle technologische veranderingen zorgen ervoor dat we moeten blijven investeren in performante en toekomstgerichte middelen met voldoende aandacht voor **informatieveiligheid**. Dankzij een **datagedreven beleid** zorgen we ervoor dat (beleids)beslissingen nog beter ondersteund kunnen worden vanuit de administratie

Zowel lokale besturen als andere actoren kunnen terecht bij het Steunpunt Data & Analyse voor begeleiding bij (beleids)planning en onderzoek, ondersteuning bij het vinden van relevante en betrouwbare data, analyse van gegevens, de opmaak van omgevingsanalyses... De interprovinciale databank provincies.incijfers.be is vrij raadpleegbaar en biedt cijfers en cijferrapporten over verschillende thema's, zoals economie, onderwijs, wonen, klimaat...

12 Onderwijs en vorming

12.1 Basis- en secundair onderwijs

In totaal zijn er 181.966 leerlingen die school lopen in het kleuter, lager en secundair onderwijs in Vlaams-Brabant.

Vlaams-Brabant heeft minder leerlingen in het buitengewoon onderwijs dan gemiddeld in Vlaanderen. Er zijn ook minder indicatorleerlingen (leerlingen met studietoelage en/of laagopgeleide moeder). Er zijn wel meer leerlingen die thuis geen Nederlands praten in de Vlaams-Brabantse scholen. Leerlingen die in Vlaams-Brabant wonen, beëindigen hun middelbare schoolcarrière minder vaak zonder diploma dan gemiddeld in het Vlaams Gewest (vroegtijdige schoolverlaters).

2016-2017	Vlaams-Brabant	Vlaams Gewest
Leerlingen kleuteronderwijs VP	43.249	256.399
Leerlingen lager onderwijs VP	74.155	440.664
Leerlingen secundair onderwijs VP	64.562	433.602
Leerlingen BuSO VP	2,8%	4,5%
Indicatorleerlingen secundair onderwijs* VP	29,1%	37,9%
Leerlingen SO die thuis geen Ndl. spreken VP	19,0%	14,0%
Vroegtijdige schoolverlaters WP	9,2%	11,0%

* leerling met studietoelage en/of laagopgeleide moeder

VP: leerlingen in scholen met vestigingsplaats in Vlaams-Brabant ;WP: leerlingen met woonplaats in Vlaams-Brabant

Bron: Departement Onderwijs en vorming, Vlaamse Gemeenschap

Het decreet van 30 november 2007 betreffende het flankerend onderwijsbeleid op lokaal niveau definieert het flankerend onderwijsbeleid. Het is het geheel van acties van een lokale overheid om vertrekkend vanuit de lokale situatie en aanvullend bij het Vlaamse onderwijsbeleid, een onderwijsbeleid te ontwikkelen in samenwerking met de lokale actoren.

De provincie wil met haar flankerend onderwijsbeleid de kwaliteit van het onderwijs verhogen en zo alle Vlaams-Brabantse kinderen zo goed mogelijk voorbereiden op een zinvolle deelname aan de maatschappij.

Het flankerend onderwijsbeleid gaat uit van drie perspectieven die ervoor zorgen dat geen enkel talent, vaardigheid of menselijk potentieel in onze provincie verloren gaat: geslaagde schoolloopbanen door **optimale leercondities** (persoonlijk ontwikkelingsperspectief), goede **aansluiting met de arbeidsmarkt** zeker voor wat beroeps- en technische sectoren betreft (economisch perspectief) en **kritisch constructieve burgers** die volwaardig maatschappelijk participeren (maatschappelijk-cultureel perspectief).

Het flankerend onderwijsbeleid reikt netwerken, overlegfora en initiatieven zoals leertrajecten en –materialen, subsidies, studiedagen, beurzen, aan. Die zorgen ervoor dat alle partners binnen en rond onderwijs de meest optimale leercondities kunnen creëren voor de lerenden tot wie ze zich richten. Alle onderwijsaanbieders en andere betrokkenen worden gestimuleerd en geappelleerd op de verantwoordelijkheid om binnen het eigen pedagogisch programma/concept ook mee te werken aan het bieden van antwoorden op de maatschappelijke uitdagingen van de 21e eeuw, zoals ongekwalificeerde uitstroom, op groei gerichte mindset, diversiteit, STEM, differentiëren, duurzaamheid, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, levenslang leren, kritisch denken, algemene en vakkennis, attitudes, leren op de werkvloer, ontdekken en ontwikkelen van talenten en competenties, positieve studiekeuze voor beroeps- en technische studies.

Het provinciebestuur is schoolbestuur van drie scholen: PSBO De Sterretjes Tienen, PISO Tienen en De Wijnpers Leuven.

De provinciale scholen trekken de kaart van het buitengewoon basisonderwijs, kunst-, technisch - en beroeps secundair onderwijs. Ze werken mee aan een positieve waardering van deze richtingen die onterecht maatschappelijk ondergewaardeerd zijn. Daarnaast zorgen ze voor een specifiek aanbod aan studierichtingen die door andere onderwijsverstrekkers niet worden aangeboden, zoals type 2 onderwijs voor kleuters, restaurant-keuken, sport, land- en tuinbouwonderwijs. Er wordt fors ingezet op STEM-onderwijs en dual leren.

De scholen bieden voor elke leerling de best mogelijke zorg en begeleiding om de schoolloopbaan vanuit de drie ontwikkelingsperspectieven (persoonlijk, economisch, maatschappelijk-cultureel) tot een goed einde te brengen. Diversiteit wordt gezien als een troef en vertaald in extra leerkansen voor alle leerlingen.

Recente onderwijsrevoluties zoals de matrix SO en het nieuw referentiekader OnderwijsKwaliteit, zorgen er mee voor dat er permanent geïnvesteerd wordt in de school- en lesinfrastructuur, de scholen blijven pionieren en beantwoorden aan de recentste duurzaamheidscriteria. Gelijktijdig willen we vermijden dat financiële drempels de studiekeuze van leerlingen beperken.

De schoolwerking wordt verbonden met het maatschappelijk middenveld door bijvoorbeeld de schoolinfrastructuur te verhuren en leerlingen praktijkervaring te laten opdoen in maatschappelijk waardevolle projecten.

De provinciale scholen zetten volop in op een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt door zowel te zorgen voor de juiste houding en attitudes bij de leerlingen (**Stiptheid, Orde, Discipline, Attitude met SODA**) als door hen een degelijke vakkennis mee te geven doorheen hun schoolloopbaan.

12.2 Provinciaal Instituut voor Vorming en Opleiding

Private opleiders, Vlaamse of Federale overheden bieden vandaag geen of heel beperkt geschikte en praktijkgerichte opleidingen aan voor lokale besturen en hulpdiensten. In Vlaams-Brabant zijn de eerder kleine besturen zelf niet bij machte om deze opleidingen te organiseren door gebrek aan kennis, mensen en infrastructuur. De provincie treedt daarom op als intermediair bestuur dat het verschil maakt op dat vlak.

Om tegemoet te komen aan deze noden biedt het provinciaal Instituut voor Vorming en Opleiding (PIVO) een brede waaier aan kwaliteitsvolle, praktijkgerichte, direct bruikbare en multidisciplinaire opleidingen, trainingen en vormingen aan. Doelgroepen zijn openbare en private hulpdiensten (politie-, brandweer- en andere veiligheidsdiensten, diensten dringende geneeskundige hulpverlening), regionale en lokale besturen, private organisaties en bedrijven.

Interprovinciaal wordt er gezocht naar een doorgedreven en complementaire specialisatie in het opleidingsaanbod van de provinciale veiligheidsscholen. Vlaams-Brabant zet in op 'rijopleidingen & verkeer'. Niet toevallig omdat Vlaams-Brabant meer dan andere provincies beschikt over een heel dicht verkeersnet. Het betreft dan niet enkel het wegverkeer, maar ook trein-, tram- en luchtverkeer.

Het PIVO speelt ook in op andere specifieke noden binnen de context van Vlaams-Brabant, voornamelijk via een opleidingsaanbod op maat van lokale besturen, bedrijven en hulpdiensten. Daarnaast wordt er een schietstand gebouwd, omdat er een tekort is aan vergunde schietstanden voor politiezones in het arrondissement Halle-Vilvoorde. Om tegemoet te komen aan de problematische rekrutering van politiemensen in de Brusselse rand worden specifieke sensibiliserings- en begeleidingsacties gevoerd

EIGENHEID EN TROEVEN

13 Ontspanning en ontmoeting

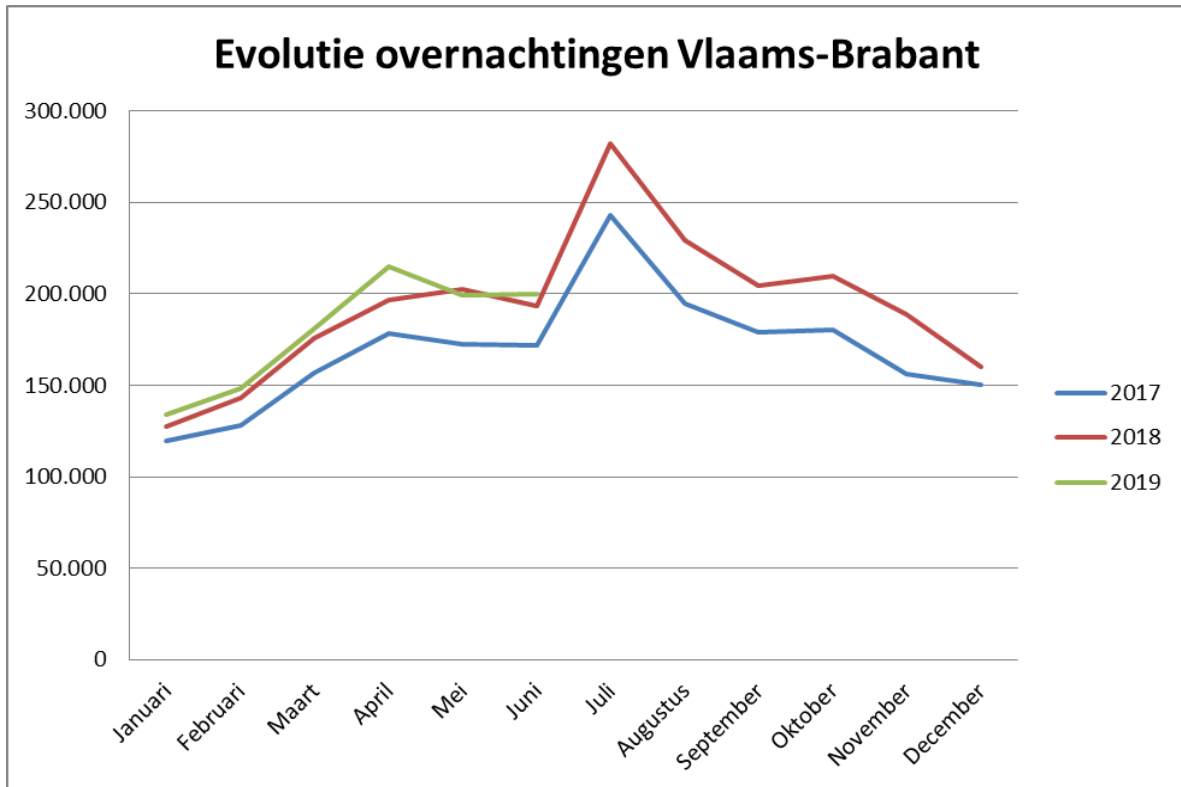
13.1 Toerisme

Het toerisme in Vlaams-Brabant is er de laatste jaren sterk op vooruitgegaan, zowel aan de aanbod- als aan de vraagzijde.

Het toerisme in Vlaams-Brabant genereert jaarlijks meer dan 2,3 miljoen overnachtingen en ongeveer 5% van het totale aantal jobs in de provincie. Vlaams-Brabant heeft door de aanwezigheid van Brussel en de nationale luchthaven ook een groot aandeel zakentoeerisme met een gemiddelde besteding van 230 pp per nacht. De nabijheid van Brussel zorgt bovendien voor een bloeiende expat-gemeenschap van ongeveer 250.000 internationals. Hierdoor bevindt Vlaams-Brabant zich in een unieke positie en kan ze als enige provincie een belangrijke rol spelen in het toeristisch ontvangstbeleid van deze internationale doelgroep. Expats zijn kapitaalkrachtige mensen die er vaak op uittrekken in hun vrije tijd. Bovendien vallen expats doorgaans terug op een sterk sociaal netwerk wat van hen de perfecte ambassadeurs maakt voor Vlaams-Brabant.

Uit de cijfers van Toerisme Vlaanderen blijkt dat in Vlaams-Brabant het aantal overnachtingen in 2019 is toegenomen ten opzichte van 2018. In de eerste 5 maanden waren er al 876.767 overnachtingen geregistreerd, wat overeenkomt met een toename van 3,6% ten opzichte van 2018. Met de stijging van het aantal overnachtingen van 3,6% doet Vlaams-Brabant het beter dan het Vlaams gemiddelde (kleine terugval van 1,6%).

Zo is er een o.a. een stijging van toeristen uit Spanje (+ 20,1%), Italië (+ 16,3%) en de Verenigde Staten (+ 12,1%). In absolute cijfers is het binnenlands toerisme het sterkst gestegen. Zo waren er in de eerste 5 maanden van 2019 bijna 34.000 overnachtingen meer geregistreerd van Belgen die naar Vlaams-Brabant kwamen. Dit komt overeen met een stijging van 9%.

Bron: Toerisme Vlaanderen

Jaarlijks worden er miljoenen euro's geïnvesteerd in het toerisme in Vlaams-Brabant (86 miljoen euro in 2016) door publieke en private organisaties.

Met een omzet van 1,2 miljard euro (2016) wordt een goede economische return on investment gerealiseerd. Naast de economische impact, zorgt een coherent toerismebeleid voor een positieve uitstraling van een regio/provincie. Tot slot vervult het toerismebeleid ook een belangrijke sociale rol, want de toeristische sector biedt kansen voor de tewerkstelling van laaggeschoolden, jongeren, anderstaligen en deeltijds werkenden.

6.500 km's recreatieve wandel- en fietspaden leiden een jaarlijks stijgend aantal bezoekers naar de mooiste plekjes.

Jaarlijks maken gemiddeld 1,5 miljoen recreatieve fietsers gebruik van het fietsknooppuntennetwerk van Toerisme Vlaams-Brabant. De wandelaars en fietsers (Vlaams-Brabanders en toeristen) zijn met een tevredenheid van 98% erg positief over het aanbod van de provincie.

Economische return

Het toerismebeleid in de provincie Vlaams-Brabant heeft als doelstelling het aantrekken en gastvrij onthalen van externe bezoekers (zowel recreatieve als zakentoeeristen) in functie van economische return die welvaart, werkgelegenheid en levenskwaliteit bevordert in de toeristische regio's Hageland, Groene Gordel en kunststad Leuven. De provincie neemt als streekbestuur een regie- en coördinatierol op voor het toerismebeleid van deze toeristische regio's en waakt over het voeren van een toerismebeleid voor allen. Dit gebeurt door middel van een intensieve samenwerking met de gemeenten en de toeristische sector. Voor kunststad Leuven neemt Stad Leuven de regierol op van de toeristische werking. Wel is er een nauwe contact tussen Toerisme Vlaams-Brabant en Visit Leuven en wordt er zowel samengewerkt op structurele als op projectbasis (vb. Dirk Bouts).

Toerisme Vlaams-Brabant

Het toerismebeleid in de provincie Vlaams-Brabant wordt gerealiseerd via de vzw Toerisme Vlaams-Brabant (TVB), die decretaal verankerd is als een erkend Toeristisch Samenwerkingsverband of Provinciale Toeristische Organisatie (PTO). Begin 2012 ondertekenden onder meer het Vlaamse en het provinciale beleidsniveau het Toerismepact 2020. Daarmee werd het engagement aangegaan om samen bij te dragen aan de duurzame ontwikkeling van het toerisme met het oog op meer economisch rendement, tewerkstelling en welzijn. Toerisme Vlaanderen erkende ook de strategische beleidsplannen 2014-2019 van de twee gebiedsdekkende groene toeristische regio's: Groene Gordel en Hageland.

Toerisme Vlaams-Brabant werkt heel streekgericht door een intensieve samenwerking met lokale besturen aan de hand van een toerismeconvenant. De lokale besturen werken bovenlokaal samen met diverse toeristische partners rond gedragen, thematische regiocampagnes waarbij het provinciebestuur zorgt voor de coördinatie, vermarkting en kwaliteitsverbreding.

Duurzaam ruimtegebruik

Toerisme Vlaams-Brabant zet in op duurzaam ruimtegebruik via de provinciebrede toeristische projecten en producten. Dit varieert van een gebiedsdekkend recreatief fietsknooppuntennetwerk in alle steden en gemeenten, tot bovenlokale wandelnetwerken in kwaliteitsvolle wandelzones op het platteland en toeristische belevingscentra of trefplaatsen die een poort vormen naar het Hageland en de Groene Gordel.

Toerisme Vlaams-Brabant zet ook in op klimaatneutraliteit door de ontwikkeling en het onderhoud van diverse zachte recreatieve routestructuren zoals fiets-, wandel- en ruiterroutes.

Innovatie

Toerisme Vlaams-Brabant zet gericht in op onderzoek en beleidsplanning, door de investeringen en acties te monitoren aan de hand van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens. Er worden ook voortdurend nieuwe opportuniteiten en innovatieve producten onderzocht samen met toeristische ondernemers. Zo wordt er heel concreet volop ingezet op digitalisering van de producten en communicatie. De verzamelde kennis wordt ter beschikking gesteld van de lokale besturen en de sector.

13.2 Vrije tijd

De provinciedomeinen

De provinciedomeinen zijn elk een vrijetijdsmotor van een hele regio. In 2018 ontvingen zij samen ongeveer 1,3 miljoen bezoekers. De provinciedomeinen Huizingen en Kessel-Lo behoren tot de top 20 van toeristische attracties in België en winnen de laatste jaren telkens een aantal plaatsen. Het zwembad van Huizingen staat in de top 10 van de aantrekkelijkste zwembaden in Vlaanderen. De Halve Maan Diest is het eerste domein in Vlaanderen dat een openluchtwembad – het grootste in Vlaanderen - combineert met speelwater. Het Vinne te Zoutleeuw beheert en koestert het grootste natuurlijke binnenmeer in Vlaanderen. Het huisvest heel wat bijzondere en zeldzame vogel- en plantensoorten, waardoor het als één van de meest favoriete plekjes van natuurfotografen in Vlaanderen geldt.

De domeinen hebben elk een eigen unieke positionering. Terwijl het domein in Kessel-Lo zich in een verstedelijkende omgeving vooral richt op rust- en groenzoekers én gezinnen met jonge kinderen, wil de Halve Maan een antwoord geven op de grote vraag naar openluchtwemwater van

adolescenten en gezinnen én een sterk kader bieden voor het ontvangen van bovenlokale evenementen. Het domein te Huizingen richt zich net als de collega's van Kessel-Lo op gezinnen met jonge kinderen maar 'bedient' ook de erfgoedzoeker en dierenliefhebber. Tot slot, is Het Vinne te Zoutleeuw bij uitstek een plaats waar jong en oud prachtige en ongekennde natuur ontdekken én ook duurzaam met deze natuur leren omgaan.

Het beheer van deze domeinen staat ook niet los staan van maatschappelijke fenomenen waarmee ze te maken krijgen of waarop ze een (deel van het) antwoord kunnen bieden: veiligheid, kansarmoede, druk op open ruimte, enz. In onze verstedelijkte provincie is het groengehalte in de domeinen van groot belang. Het educatieve aanbod, zoals het verkeerspark, de erfgoedwerking en het natuur/milieu educatief (NME) aanbod voor scholen trekken zeer veel deelnemers aan.

Uitlening van materiaal

Het provinciebestuur stelt vanuit **3 goed bereikbare uitleenposten** materialen (een podium voor een schoolfeest, luidsprekers voor een feestje, walkietalkies om een fietstocht te begeleiden of een projector voor een filmvoorstelling, ...) ter beschikking aan verenigingen, instellingen en lokale besturen. Deze materialen zijn niet of nauwelijks op gemeentelijk vlak voorradig, waardoor zonder onze ondersteuning heel wat activiteiten niet zouden plaatsvinden. Elk jaar vinden ongeveer 6.000 omleningen plaats aan 2.500 verschillende verenigingen

14 Eigen identiteit

14.1 Erfgoed

Onroerend erfgoed omvat zowel archeologisch, als bouwkundig en landschappelijk erfgoed. Zaken die tastbaar zijn, maar niet verplaatsbaar. **Voor Vlaanderen zijn er voor deze 3 soorten onroerend erfgoed samen 91.617 erfgoedobjecten opgenomen in de Inventaris Onroerend Erfgoed (<https://inventaris.onroenderfgoed.be>; 17 juli 2019). Hiervan zijn er 9.078 te vinden in Vlaams-Brabant, waarvan er 2.375 beschermd zijn. De overige 6.703 erfgoedobjecten zijn waardevol maar niet beschermd.** Naast deze inventaris kan het provinciebestuur zelf ook archeologisch erfgoed, bouwkundig en landschappelijk erfgoed als waardevol erkennen. Dit op vraag van de eigenaar of houder van het zakelijk recht. **Momenteel zijn er 433 gehelen erkend als waardevol.** Dit kan een individueel gebouw zijn, maar ook een huizenrij, een reeks kapelletjes of meerdere monumenten. Het potentieel aan waardevol niet-beschermd onroerend erfgoed in Vlaams-Brabant is een veelvoud van het aantal door Vlaanderen geïnventariseerde erfgoedobjecten die niet beschermd zijn.

Door erfgoed te bewaren en af te stemmen op hedendaagse noden en opportuniteiten, wil de provincie de streekidentiteit profileren. Met een beleid gefocust op het waardevol niet-beschermd onroerend erfgoed kiest de provincie voor een aanvullend beleid op het Vlaamse beleid voor beschermd onroerend erfgoed. Er is ook waardevol niet beschermd erfgoed dat net de eigenheid van de regio versterkt en zorgt voor karakter van bv. dorpskernen. Om dit waardevol niet-beschermd erfgoed te bewaren, denk maar aan de vele parochiekerken die de komende jaren dreigen hun functie te verliezen of hoevegebouwen zonder landbouwfunctie, is een hedendaagse invulling onontbeerlijk. Er zijn vele spelers actief in deze herbestemmingscontext: het Agentschap Onroerend Erfgoed, het Projectbureau Herbestemming Kerken, de Vlaamse Bouwmeester, het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC),... en ook de provincies. Het is belangrijk dat de provincie Vlaams-Brabant steeds het overzicht bewaart en op zoek gaat naar die acties waarmee het verschil gemaakt wordt, zodat er geen overlap is met de andere spelers in een veld dat volop in beweging is.

De uitzonderingen op de afbakening waardevol niet-beschermd versus beschermd erfgoed zijn de werking van monumentenwacht en het beheer van het provinciaal beschermd patrimonium. **Monumentenwacht is een dienstverlening voor beschermd en waardevol niet-beschermd erfgoed.** Dit is een bevoegdheid die Vlaanderen aan de provincies overgedragen heeft. Door een beleidsbeslissing van Vlaanderen hebben de provincies geen recht meer op steun bij het beheer van hun eigen beschermd patrimonium. Dit triggerde om op zoek te gaan naar een manier om het beheer en de restauratie van beschermd en waardevol patrimonium efficiënter en vlotter te maken.

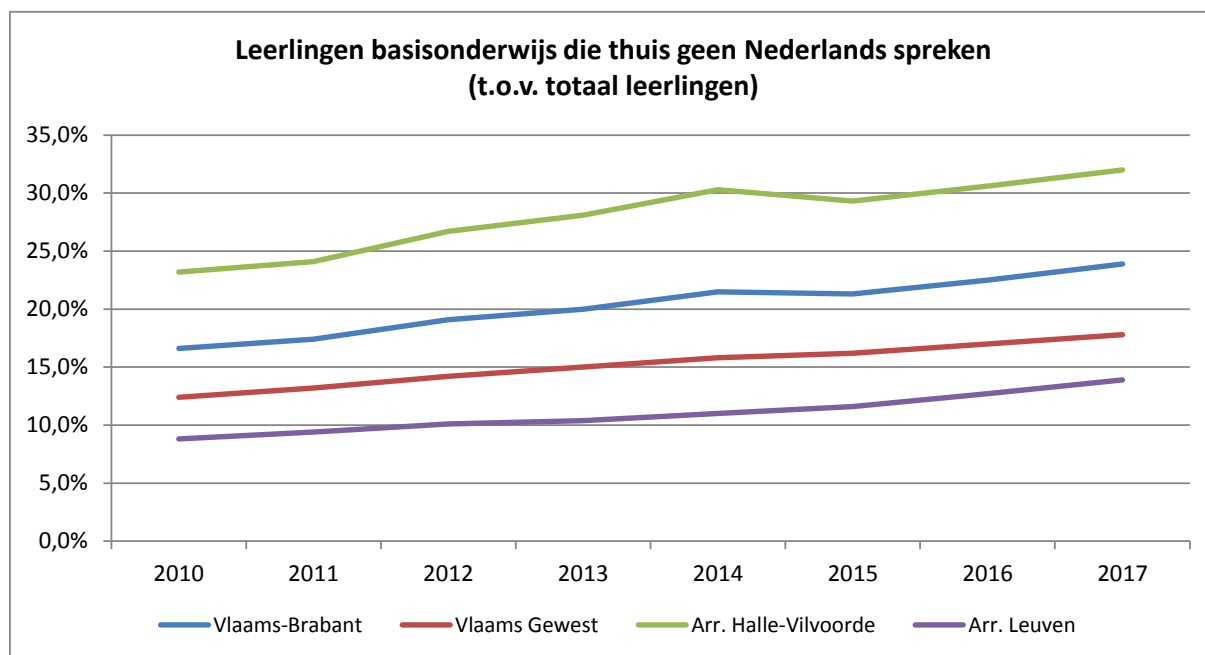

14.2 Vlaams karakter

Door de impact van Brussel en de nabijgelegen taalgrens, is het aandeel anderstaligen in Vlaams-Brabant groter dan in andere provincies en dit aandeel blijft stijgen.

In andere provincies zijn de anderstaligen vaak geconcentreerd in steden waar er een integratiedienst, een ruim taalaanbod Nederlands, projecten taalstimulering... aanwezig zijn. In Vlaams-Brabant vinden we meer anderstaligen buiten de grote steden, waar de voorzieningen op vlak van taalstimulering minder voorhanden zijn.

Cijfers die de aangroei van de anderstaligheid goed illustreren, zijn deze van het aandeel leerlingen in het basis en secundair onderwijs, die als thuistaal niet het Nederlands hebben. In het arrondissement Halle-Vilvoorde is dit aandeel in het basisonderwijs dubbel zo hoog (32%) als in Vlaanderen als geheel (18%). Het aandeel is gestegen van 23% in 2010 tot 32% in 2017. De laatste jaren neemt daarnaast het aantal anderstaligen in het basisonderwijs in het arrondissement Leuven veel sneller toe dan in Vlaanderen. Verwacht wordt dat de stijging binnen enkele jaren zich ook zal doortrekken in het secundair onderwijs, waar de cijfers op dit moment lager liggen (24% anderstaligen in Halle-Vilvoorde, 14% in Vlaanderen).

De provincie neemt of ondersteunt initiatieven die meer en betere oefenkansen Nederlands creëren. Hierdoor werkt ze aan een betere Nederlandse taalbeheersing en zo ook een betere integratie van de anderstaligen in de Vlaamse rand en de gehele provincie Vlaams-Brabant. De cel Vlaams karakter werkt initiatieven uit op maat van de lokale context. Er wordt ingezet op taalstimulering Nederlands in alle beleidsdomeinen (onderwijs, arbeidsmarkt, vrije tijd, ...). Daarover worden regelmatig afspraken gemaakt met andere spelers binnen het beleidsdomein, zoals vzw 'de Rand' en het Agentschap Integratie en Inburgering. De provincie draagt zo bij aan het vrijwaren van het Vlaams karakter, de historische wortels en de eigen identiteit.

14.3 Voorzieningen

Vlaams-Brabant, en bij uitstek de brede rand rond Brussel, kent een historische achterstand op het vlak van zorg- en welzijnsaanbod. Die achterstand manifesteert zich in verschillende delen van de welzijns- en gezondheidszorgsector en over diverse zorgvormen binnen die sectoren.

In het kader van deze zorgopdracht werkt Vlabzorginvest sinds 1 januari 2018 aan het wegwerken van de historische achterstand op het gebied van zorgvoorzieningen in de provincie Vlaams-Brabant en in het bijzonder in de Vlaamse Rand. Vlaanderen voorziet jaarlijks 2.500.000 euro die Vlabzorginvest in de vorm van subsidies uitkeert voor investeringen in gronden, gebouwen en inrichting van welzijns- en zorgvoorzieningen die een bijkomend of verbeterd zorgaanbod creëren.

De investeringen van Vlabzorginvest kaderen binnen het Vlaamse welzijns- en gezondheidsbeleid. Om het provinciale en Vlaamse beleid met elkaar te laten sporen, wordt er een structureel overleg geïnstalleerd tussen Vlabzorginvest en de Vlaamse Gemeenschap. De laatste overlegronde met de Vlaamse administraties vond plaats in februari 2019. Zoals voorzien in het decreet werd daarbij opgelijst 'in welke mate en op welke wijze er bij de realisatie van de Vlaamse programmatie of bij de uitbreiding voorrang wordt gegeven aan Vlaams-Brabant en in het bijzonder aan de Vlaamse Rand'.

De provincie brengt het aanbod op het vlak van zorg en welzijn systematisch in kaart (zie 'Investeren in zorg en welzijn' Rapport 2019 via www.vlaamsbrabant.be/welzijnsaanbod).

15 Dierenwelzijn

Op het domein van dierenwelzijn zijn er verschillende instanties actief: gemeenten, dierenartsen, dierenasielen, politiezones. Vaak weten ze echter niet wie welke rol moet of kan opnemen, en hoe bepaalde situaties best aangepakt worden. In veel gemeenten en ook politiezones is dierenwelzijn maar een kleine bevoegdheid die te veel werk en organisatie vraagt.

Tegelijk zijn de dierenasielen overvraagd en kunnen ze nauwelijks terugvallen op omkadering en/of subsidiëring.

De provincie kan op dit terrein vanuit haar regionale regisseursrol een faciliterende rol opnemen. Door partners samen te brengen en overleg tot stand te brengen, ontstaat er een betere samenwerking tussen de verschillende instanties. Dit overleg moet ook leiden naar protocollen voor de aanpak van bepaalde situaties.

Verdere grote aandachtspunten op het vlak van dierenwelzijn zijn de professionalisering van de dierenasielsector, sensibilisering van de burger, een medewerker als vraagbaak, bemiddelaar en coördinator voor de hele sector. Daarnaast kent de provincie aan diervriendelijke gemeenten een label toe.

HET PROVINCIEBESTUUR

16 Inzet van middelen

16.1 Inkomsten provinciebestuur

De provincie genereert haar inkomsten hoofdzakelijk uit de opcentiemen op de onroerende voorheffing. De raming van de opcentiemen voor 2019 bedraagt 92.677.462 €.

Daarnaast genereert de provincie ook inkomsten vanuit de belastingen op vergunningsplichtige bedrijven, aanplakborden en jachtverloven. We merken jaarlijks een licht dalende trend op in deze inkomsten.

	Raming 2019
Vergunningsplichtige bedrijven	1.200.000
Aanplakborden	230.000
Jachtverloven	50.000

De openstaande financiële schuld op 1/1/2019 bedraagt 60.624.820 €. De voorbije legislatuur werd de schuldenlast afgebouwd. De lopende schulden zullen grotendeels(98%) afgelost worden gedurende de komende legislatuur. Dit geeft ruimte voor nieuwe leningen.

Het budgettair resultaat op kasbasis per 1/1/2019 bedraagt 18.547.369 €.

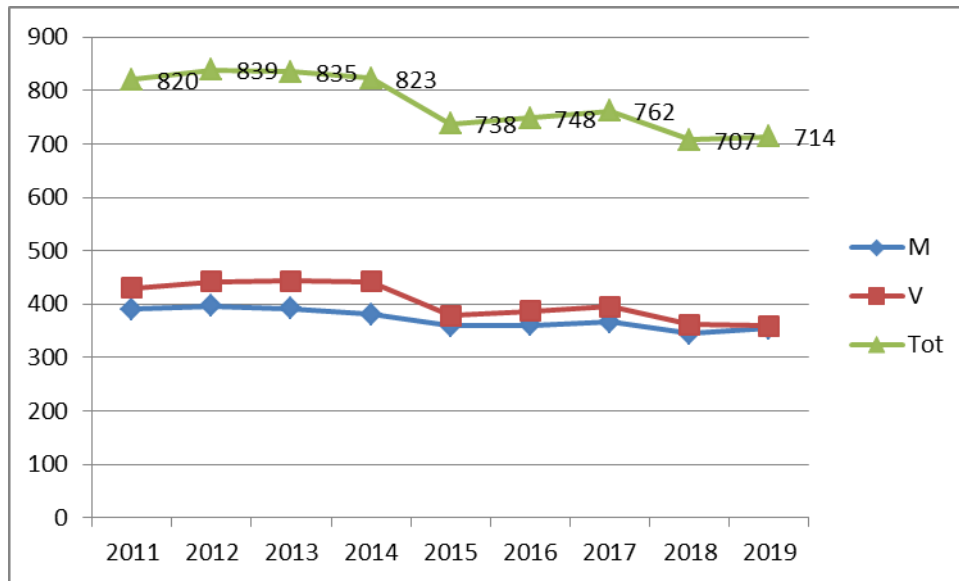
Vanaf 2018 zijn de persoonsgebonden bevoegdheden van de provincie Vlaams-Brabant overgedragen aan Vlaanderen. De overgang van deze bevoegdheden werd financieel verbonden aan een daling van de opcentiemen op de onroerende voorheffing. De opcentiemen zijn voor de provincie Vlaams-Brabant tot en met aanslagjaar 2022 geplafonneerd tot 171,75. Deze daling was voor onze provincie hoger dan het vereveningsbedrag. Daarom krijgt de provincie Vlaams-Brabant vanaf 2018 van Vlaanderen een subsidie van 7.071.788,16 euro om het financieringstekort te dekken. Bij een correcte verevening moet dit bedrag de groei van de opbrengsten uit de opcentiemen volgen.

Bovendien kent Vlaanderen een vrijstelling voor materieel en outillage toe die niet gecompenseerd worden voor de provincies.

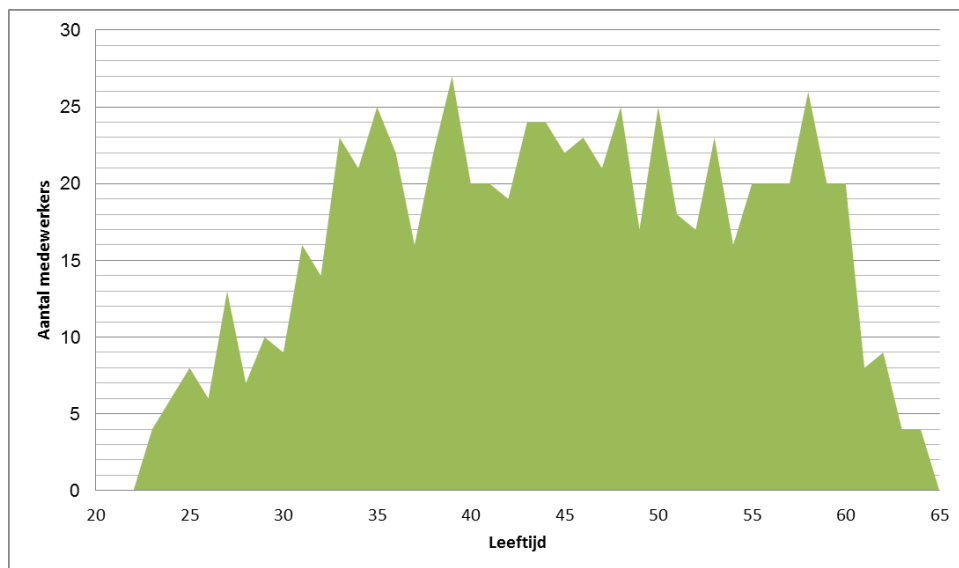
16.2 Personele context

De overdracht van de persoonsgebonden bevoegdheden had ook een impact op het personeelsbehoefteplan. De uitkanteling van deze medewerkers gebeurde in 2 fasen en veroorzaakte een daling in 2015 en in 2018. Door de sterke inzet op de eigen projectwerking is er na de uitkantelingen terug een stijging waarneembaar.

Personeelsbestand naar geslacht op 1 januari

Aantal medewerkers per leeftijd

Op basis van deze leeftijds piramide is de pensioenprognose voor de legislatuur 2020-2025 dat er potentieel 65 medewerkers hun pensioen kunnen aanvragen.

16.3 Provinciebestuur als werkgever

Krapte op de arbeidsmarkt bemoeilijkt de instroom. Sinds 2017 stak de provincie West-Vlaanderen Vlaams-Brabant voorbij als de meest krappe arbeidsmarkt. De krapte was in 2017 in West-Vlaanderen 4,2 gevolgd door Vlaams-Brabant met 5,8. De krapte wordt uitgedrukt in aantal niet-werkende werkzoekenden per openstaande vacature bij de VDAB⁷. De verhouding tussen werkzoekenden en vacatures (spanningsratio) daalt sinds enkele jaren.

jaar	Procedures werving en bevordering	Gemiddeld aantal kandidaten per selectie	Gemiddeld aantal effectieve deelnemers
2015	27	20,5	14,5
2016	37	19,0	12,8
2017	46	23,0	15,3
2018	45	12,3	8,7

Het aantal sollicitanten is drastisch gedaald in 2018, er waren 49% minder sollicitanten in vergelijking met 2017 bij een vergelijkbaar aantal georganiseerde selecties.

De organisatie had in 2018 heel wat uitgesproken technische vacatures. Bijna de helft van de selecties in eigen beheer (20/45) werden uitgevoerd voor een tewerkstelling in de directie ruimte of in het PIVO. Dit zijn vaak knelpuntfuncties.

jaar	Procedures werving en bevordering	Gemiddeld aantal laureaten	Procedures zonder laureaat
2015	27	3,3	0
2016	37	2,8	6
2017	46	3,7	0
2018	45	2,2	7

De provincie wil competente medewerkers aantrekken, hen optimaal inzetten en investeren in hun groei en ontwikkeling. Als werkgever biedt het provinciebestuur een aantrekkelijk verlonings- en voordelenpakket en wordt er ingezet op het optimaliseren van de arbeidsomstandigheden en -organisatie.

Om nieuwe medewerkers aan te trekken hanteert het provinciebestuur een gebruiksvriendelijke online rekruteringsstool

Hoog gemiddeld uitstroompercentage op jaarbasis (8,1%) Zetten we binnen het provinciebestuur de uitstromers in dienst op 1 januari van een bepaald jaar af tegen het aantal personeelsleden in dienst op diezelfde datum, dan bekomen we – overnames buiten beschouwing gelaten – een

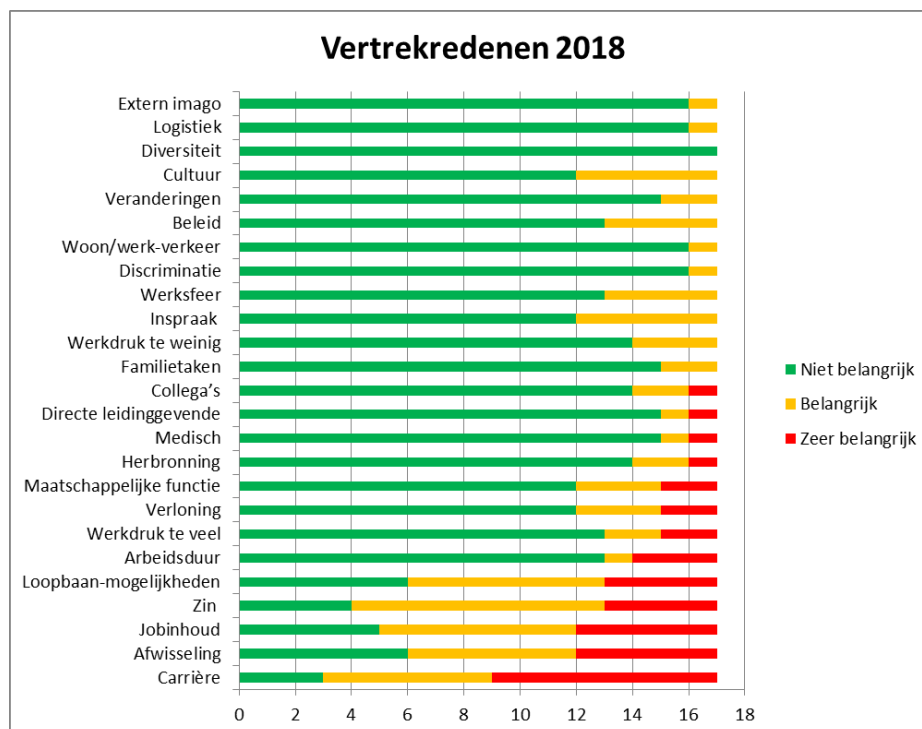
⁷ Bron: Berekeningen Steunpunt Werk.

gemiddeld uitstroompercentage⁸ van 8,1%. Iets meer dan een vierde daarvan (28%) neemt zelf ontslag en nog eens iets meer dan een vierde (28%) gaat met pensioen. De volgende tabel geeft de evolutie van het uitstroompercentage weer van 2014 tot en met 2017.

Uitstroompercentage	2014	2015	2016	2017	Gemiddeld
Uitstroom personeel in dienst per 1/1/201X	120	55	52	120	
Personeel per 1/1/201X	823	738	748	762	
Uitstroompercentage	14,6%	7,5%	7,0%	15,7%	11,2%
Uitstroompercentage zonder overname	8,0%	7,9%	7,6%	8,9%	8,1%

Het **managen van de uitstroom van werknemers** is essentieel omwille van de hoge kosten die aan uitstroom verbonden zijn, zoals kosten voor werving en selectie, beslag dat gelegd wordt op de achterblijvende collega's (onder meer opleiden nieuwe collega's en opvangen van hiaten), verlies van ervaring, verlies van competentie, verlies van een netwerk, verlies van klanten/leveranciers, impact op de werksfeer, ... Een medewerker, die vertrekt uit een organisatie kan tussen de 40 en 200% van het bruto jaarsalaris kosten.

Waarom vertrekken medewerkers? Carrière samen met loopbaanmogelijkheden en aspecten die rechtstreeks te maken hebben met de job zoals de zin van het werk, jobinhoud en afwisseling scoren opnieuw het hoogst als reden voor vertrek. In 2018 was dit de hoofdreden om te vertrekken, net zoals in 2017.

⁸ Het uitstroompercentage wordt hier gedefinieerd als het aantal werknemers uit de werknemerspopulatie op 1 januari van een jaar dat het provinciebestuur van Vlaams-Brabant verlaat in datzelfde jaar.

De provincie wil werknemers inzetbaar houden, ook in steeds langer wordende loopbanen. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat inzetbaarheid van medewerkers en hun werkvermogen onlosmakelijk samenhangt met het algemeen welbevinden van medewerkers in het algemeen en een goede werk-privé balans specifiek (*Finnish Institute for Occupational Health, 2014*). Inzetbaarheid kan gedefinieerd worden als het waarborgen van het werkvermogen zodat werknemers gedurende de ganse loopbaan gemotiveerd, vitaal en gezond aan het werk willen, kunnen en mogen blijven rekening houdend met veranderende capaciteiten en competenties van werknemers. Het werkvermogen van werknemers neemt af met de leeftijd. Werknemers zo lang als mogelijk gezond aan het werk houden is dan ook een uitdaging.

Ook als organisatie passen we ons op het niveau van de teams en/of diensten vaker aan veranderingen aan en zoeken we nieuwe oplossingen. Vanuit de vraag naar enerzijds wisselende meer horizontale samenwerkingen en anderzijds autonomie én richting is het zoeken naar een **evenwicht tussen de klassieke hiërarchische organisatie en de zelfsturende organisatie**. Men heeft het over de **fluïde organisatie**. Diensten worden ondersteund in het leren omgaan met een wijzigende omgevingscontext en moeten zich hierbinnen anders leren organiseren. Er wordt ingezet op een arbeidscontext die de organisatie toelaat om **innoverend en wendbaar te werken**.

17 Organogram

ORGANOGRAM PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

